

**MATERIÁLY
XV MEZINÁRODNÍ VĚDECKO - PRAKTICKÁ
KONFERENCE**

**VĚDECKÝ POKROK NA PŘELOMU
TYSYACHALETY -2019**

22 - 30 května 2019 r.

Volume 9

Pedagogické vědy
Psychologie a sociologie
Hudba a život

Praha
Publishing House «Education and Science»
2019

Vydáno Publishing House «Education and Science»,
Frýdlanská 15/1314, Praha 8
Spolu s DSP SHID, Berdianskaja 61 B, Dnepropetrovsk

Materiály XV Mezinárodní vědecko - praktická konference «Vědecký pokrok
na přelomu tysyachalety -2019», Volume 9 : Praha. Publishing House
«Education and Science» -100 s.

Šéfredaktor: Prof. JUDr Zdenák Černák

Náměstek hlavního redaktora: Mgr. Alena Pelicánová

Zodpovědný za vydání: Mgr. Jana Štefko

Manažer: Mgr. Helena Žáková

Technický pracovník: Bc. Kateřina Zahradníková

**Materiály XV Mezinárodní vědecko - praktická konference ,
Vědecký pokrok na přelomu tysyachalety -2019 po Pedagogické vědy.
Psychologie a sociologie. Hudba a život.**

Pro studentů, aspirantů a vědeckých pracovníků

Cena 50 Kč

ISBN 978-966-8736-05-6

© Authors , 2019

© Publishing House «Education and Science» , 2019

PEDAGOGICKÉ VĚDY

Strategické směry reformy vzdělávacího systému

Королев Р.А., Чжан Е.Е.

*Восточно-Казахстанский Государственный Университет
имени С. Аманжолова, Казахстан*

ПУТИ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО САМОСОЗНАНИЯ МОЛОДЁЖИ В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

В современном мире развитию национального самосознания молодёжи придаётся важное значение в учебно-воспитательном процессе любого учебного заведения: школа, колледж, университет. Образованное, воспитанное, сознательное человеческое общество – это потенциал для успешного развития страны. Казахстанская стратегия развития нацелена на *модернизацию (коренное обновление) страны*. Центральное место в ней отводится созданию *высокоразвитой экономики нового типа – экономики знаний*. В такой экономике широко используются инновации (нововведения) – открытия, изобретения, новые технологии.

Национальное сознание – это совокупность нравственных, социальных, политических, экономических, эстетических, религиозных философских взглядов, характеризующих содержание, уровень и особенности духовного развития нации. Составляющей национального сознания является национальное самосознание (осознание нацией себя как единого целого). Оно базируется на знании истории, умении оценивать прошлое и настоящее, знании культуру. С национальным самосознанием тесно связаны два ключевых понятия – патриотизм и национальная гордость.

Поэтому работа по развитию национального самосознания молодёжи строится на основании программы по патриотическому воспитанию, разработанной на определённый период времени. Цель программы: создание условий для развития самостоятельной, активно развивающейся творческой личности, способной к самосознанию, адаптации и самореализации в обществе

на благо процветания и модернизации Казахстана. Также одним из важных факторов развития личности является нравственное воспитание.

Этапы формирования национального сознания:

1 этап - этап раннего этнически-территориального самосознания является первоосновой, корнями патриотизма. Содействие осознанию этнической принадлежности ребенка начинается с первых дней его жизни в семье. Если эта семья отличается национальными особенностями и национальным бытом, то с материнской языка, с колыбельной песни, бабушкиной сказки начинается участие ребенка в народных обычаях и обрядах по усвоению народной песни, с причастности к процессу народного творчества и др. Дети дошкольного возраста участвуют в народных жизненных действиях.

2 этап - этап национально-политического самосознания. При нормальных условиях этот этап приходится преимущественно на подростковый возраст, когда ребенок из чрева семьи и школы переходит в общественную среду. Процесс ее общей социологизации предполагает осознание своего "Я" как доли общественного организма, что национально-политический характер. Под влиянием осознания социальной жизни, изучение истории и культуры народа юноша задумывается над судьбой своей нации, над тем местом, которое она занимает среди других наций, делает выбор о необходимости и методов отстаивания его свободы.

3 этап - этап государственно-патриотического самосознания. Если националист любит свою нацию, то патриот любит свою Родину. Эта общераспространенная мнение свидетельствует о том, что патриотизм (гражданственность) является более широким понятием, чем национализм. Он является проявлением любви и уважения к своему государству как главной цели национальной борьбы и может трактоваться как уровень государственно-патриотического самосознания.

В Казахстане структура работы по развитию национального самосознания молодёжи включает деятельность комитета «Жас Ұлан» в рамках государственной программы «Рухани жаңғыру», которая была разработана на основе положений статьи Главы государства Н. Назарбаева «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания», успешно реализуется в Казахстане с 2017 года.

Комитетами «Жас Ұлан» была ведётся работа по различным направлениям:

по направлению «Зерде» (интеллектуальное направление деятельности) - мероприятия: «День знаний», наа котором ребята представляют и защищают свои научные проекты.

по направлению «Руханият» (культмассовое направление деятельности) – мероприятия, развивающие творческую деятельность учащихся: «Первый звонок», «Осенний бал», «День творчества», праздник «Наурыз», Ярмарки и другие мероприятия, способствующих развитию духовно-нравственных качеств учащихся.

по направлению «Отан» (патриотическое направление деятельности) - мероприятия, направленные на воспитание Казахстанского патриотизма в учащихся. Сюда входят такие мероприятия, как «День Первого Президента», городской «Форум патриотов» День Независимости, исполнение государственного гимна по понедельникам и знание государственной символики учащимися и студентами.

по направлению «Салауат» (спортивное направление деятельности) - различные спортивные мероприятия, направленные на развитие здорового образа жизни: военно-патриотическая игра «Зарница», волейбольный турнир на кубок Жас Улана.

по направлению «Енбек» (трудовое направление деятельности) - уборка территории в осенний и весенний периоды, проведение генеральных уборок, построения снежного городка, полив клуб в весенний период, организация творческой команды и координация ее работы в рамках акции «Экомарш».

по направлению «Экоәлем» (экологическое воспитание) - организовано ученических (студенческих) орнитологических обществ, например общество «Иволга», проведение акции «Поможем птицам вместе», во время которой подкармливают птиц, изготавливают кормушки, вешают скворечники.

Одним из ключевых проектов программы стал специальный проект «Тұған жер», реализуемый по всей стране. В рамках этого проекта реализованы мероприятия по поддержке социально уязвимых слоев населения, содействию в трудоустройстве, охране историко-культурного наследия, строительству и ремонту инфраструктурных объектов, современному оборудованию школ.

В рамках проекта в 2017 году при поддержке меценатов построено и отремонтировано около 700 объектов на сумму 51 млрд тенге. Более 1700 меценатов приняли участие в этой работе. В первом квартале 2018 года сумма привлеченных средств меценатов составила около 4 млрд тенге.

Важным направлением проводимой работы стал специальный проект «Сакральная география Казахстана». Проект положил начало глубокому научному исследованию и систематизации сакральных объектов, имеющих в Казахстане. В ходе проведенной работы составлен список объектов общенационального и регионального значения, выявлены 185 сакральных объектов общенационального значения и 463 сакральных объекта локального значения. Для широкого круга исследователей разработана и презентована виртуальная карта сакральных объектов с 3D турами по сакральным объектам общенационального значения.

Специальный проект «Современная казахстанская культура в глобальном мире» нацелен на выстраивание системной работы по популяризации казахстанской культуры за рубежом.

Одним из знаковых мероприятий в рамках реализации данного проекта стала презентация программы «Рухани жанғыру» в штаб-квартире UNESCO в Париже. В рамках презентации был проведен ряд мероприятий, продемонстрировавших зарубежной аудитории различные направления казахстанской культуры.

В сфере литературы ключевым мероприятием стало проведение первого международного литературного конкурса «Рух», нацеленного на выявление новых талантливых авторов и произведений.

Также в рамках специального проекта «Современная казахстанская культура в глобальном мире» реализуется уникальный проект «Театральная лаборатория». Проект является площадкой для выявления и консолидации талантливых и одаренных актеров со всех областей в единый творческий коллектив. Объединенные в одну труппу лучшие региональные актеры получают возможность повысить уровень актерского мастерства под руководством известных мировых режиссеров и постановщиков.

Специальный проект «100 новых лиц Казахстана» стал ярким имиджевым мероприятием, направленным на выявление и чествование граждан Казахстана,

внесших вклад в историю развития страны. Всего для участия в спецпроекте подали заявки 2 тыс. казахстанцев. После отбора экспертной группой на общественное онлайн голосование было представлено 302 кандидата по 6 категориям согласно их сферам деятельности. По итогам голосования более 340 тыс. казахстанцев отдали 1 млн 376 тыс. голосов за своих фаворитов. Всенародное онлайн голосование определило 102 победителей проекта «100 новых лиц Казахстана». 1 декабря 2017 года состоялась встреча Главы государства с участниками проекта.

Важным глобальным исследовательским проектом, направленным на подготовку конкурентоспособных, квалифицированных кадров в социально-гуманитарной сфере, изучение лучших мировых образцов гуманитарного знания, стал проект «Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке».

Проект по переходу казахского языка на латиницу является важной стратегической инициативой, предложенной Главой государства, поворотным моментом в истории страны. Реализация этого проекта позволит повысить статус государственного языка на международном и национальном уровне, увеличит престиж казахского языка среди молодежи и за рубежом, стимулирует процессы эффективного вхождения и соответствия национальной модели мировым гуманитарно-интеллектуальным стандартам. Кроме того, использование латинской графики расширит возможности интеграции в современные информационные технологии, откроет доступ к цифровому образовательному пространству.

Все эти мероприятия стали историческим шагом для нашего народа, демонстрирующем созидательное единство для нашего общества. В целом, реализация всех направлений модернизации проходит с учетом потребностей общества, с активным вовлечением научно-экспертного сообщества, представителей гражданского общества, молодежи. Программа модернизации общественного сознания позволила консолидировать общество, объединить интеллигенцию, молодежь, представителей всех слоев населения вокруг идей, провозглашенных Главой государства.

Таким образом, национальное самосознание можно считать сформированным, если выполнены следующие условия:

Развита национально-культурная самобытность нации.

Самобытность народа обусловлена единством его происхождения.

Гражданин обладает свойством, которое помогает ему для себя лично определить, к какой нации он относится.

Индивид освоил культуру, обычаи и традиции своего народа.

Список литературы:

1) strategy2050.kz

2) Статья 1 Закона Республики Казахстан "Об образовании"

3) Каланова Ш.М., Омирбаев С.М. Национальная система и образовательные стандарты высшего образования в Республике Казахстан: аналитический доклад / Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2009.

4) Джон Дьюи — Демократия и Образование (1916)

Moderní metody výuky

Абдықадыров А.О.

«КӨРКЕМ ЕҢБЕК» ПӘНІ БОЙЫНША СЫНЫПТАН ТЫС ЖҰМЫСТАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ МӘНІ

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Қазақстан

Оқушылардың танымдық қызығушылығы оқыту үдерісінде қалыптасады. Оқыту үдерісінде тәрбиелеу, дамыту және білім беру бірлікте жүзеге асырылатыны белгілі. Әйтсе де, тәрбиелеу, дамыту және білім беру сыныптан тыс жұмыстарда, оқушылардың дербес орындайтын әр түрлі іс-әрекеттері арқылы да жүргізіледі.

Сыныптан тыс жұмыс – бұл оқу бағдарламасына енбейтін, сыныптан тыс мезгілде өткізілетін іс-шаралар. Бұған оқушылардың әр түрлі қызығушылығын қанағаттандыратын және өз еркімен таңдап қатысатын үйірмелер, қосымша сабақтар, секциялар және т.б. жатады. Демек, оқушылардың сабақта алған білімдері сыныптан тыс жұмыстарда қолданылады және бекітіледі.

Бастауыш мектеп оқушыларының танымын кеңейту, еңбекке деген құштарлығын арттыру, қиялы мен бейнелі ойлау сапасын дамыту жұмыстары «Көркем еңбек» пәні бойынша жүргізілетін сыныптан тыс жұмыстарға да тікелей байланысты.

«Көркем еңбек» пәнінен сыныптан тыс жұмыстардың негізгі ерекшеліктері:

- оқушыларға эстетикалық тәрбие беру мүмкіндіктері;
- бұл жұмыстардың еріктілік қағида негізінде құрылуы;
- оқушылар өз бетінше, өздігінен жұмыс істеуге, бақылап зерттеуге қажетті дағдылармен қарулануы;
- оқушылардың еңбекке бейімділігі мен бүкіл танымдық мүддесінің артуы;
- баланың өнерге, өнер туындыларына деген ыстық ықыластары мен қызығуларын арттыруы;
- жас шамасы әр түрлі оқушыларды қамтитындығы;

көркем еңбек пәнінен сыныптан тыс жұмыстардың формалары мен әдістерінің сан алуандығы;

Бұндай ерекшеліктер негізіндесыныптан тыс жұмыстың бастауыш мектепте ең көп қолданылатын түрі –үйірме жұмыстары.

«Көркем еңбек» пәніненүйірме жұмысыныңмақсаты- оқушылардың білімін тереңдетіп, қабілетін дамыту, олардың шығармашылық қызығушылықтары мен бейімділіктерін қанағаттандыру, қоғамдық пайдалы еңбектерге қатыстыру.

- Үйірме жұмыстарының табыстары үйірме жетекшісінің кәсіби біліктілігіне, жеке басының қасиеттеріне байланысты болады.

- Үйірмеге балалар өз еркімен қатысады.

- Үйірме бірнеше қатарлас сынып оқушыларынан құрылады.

Қолөнер үйірмесіне келсек, бұл үйірменің мақсаты- қолөнер бойынша білімдер мен іскерліктерді дамыта отырып оқушыларда эстетикалық сұлулықты түсіну қабілеттерін, өнерге деген қызығушылықтары мен сүйіспеншіліктерін дамыту және дүниені терең танып білуді үйрету.

Қолөнер үйірмелерінде қазақ халқы мен өзге ұлттардың өнер түрлерін сабақсастырып оқытуды сыныптан тыс жұмыстарда жүргізгенде шәкірттерге ұлттық тәлім-тәрбие беру үшін ұлттық әдет-ғұрыптар мен салт-дәстүрлерді айту керек. Халқымыздың ертегілерінен, аңыз-әңгімелерінен, шешендік тапқыр сөздерінен салт-дәстүрлерге байланысты тұстарын байқауға болады. Бұларды сабақпен байланыстыру- салт-дәстүрлер мен мәдениетке құрметпен қарауға үйретеді.

Ұлттық қолөнерді оқыту барысында оқушылардың қызығушылықтарын арттыру үшін әр түрлі қызықты ұлттық ойын және логикалық қабілеттерін дамыту, ақыл-ойларын кеңітетін психологиялық тестер пайдалану арқылы оқушыларды бақылай жүріп, оның күшті не әлсіз екендігін, жекеленген ерекшеліктерін анықтап, таланттары мен қабілеттеріне көзжеткізе алады.

Еліміздің парасатты азаматын қалыптастыру, болашақ ұрпаққа әлемдік ғылым мен өркениет деңгейінде білім беру, оның рухани байлығын, мәдениетін, ойлау қабілетін шынайы этнопедагогикалық және этнопсихологиялық негізде қайта жаңғырту қазіргі республика мектептерінің басты мұраты мен мақсаты екені даусыз. Сондықтан шәкірт санасына талғам парқын сіңіру- оның

бойындағы эстетикалық сезімді ұштап, әсемдікті сезіне білуге тәрбиелейді. Осыны ескере отырып мұқтаждықты жою, баршылықты молайта беру, үй жиһаздарын тиімді, қолайлы, сәнді етіп пайдалану ұстаз бен шәкірттің де міндеттері.

Ата-бабаларымыздың қандай кәсібі болмасын өз маңызы мен қасиеттерін жоймаған. Мысалы, құрақтың қасиеті «Құдай құрастырсын» деген ырыммен байланысты. «Құрақ» деген сөз де осыдан шыққан болар. Құрақ өнерінде әжелеріміз түр-түске үлкен мән берген. Сол кездің өзінде олар классикалық түстерді (ақ, қара, қызыл, сары)пайдаланған. «Құдай құрастырсын, ағы-көңілімнің ақтығы, қызылы-қызыл тілден аулақ қылсын, сарысы-сары уайымнан сақтасын, қарасы- көңілімнің діттегені табылып, көңілім жай тапсын» дейген ниетпен құрайды.

Халық қолөнерінде құрақтың көптеген түрлерін кездестіруге болады. Олар: ботакөз, қабырға, тырна қатар, тоғыз қат, ара тіс,т.б. Осындай құрақ түрлерін үй жиһаздарын әшекейлегенде, көрпеше, жастық, аяқ қап тіккенде пайдаланылады.

Мұндай жабдықтарды жасау арқылы көркем еңбек үйірмесінде түрлі геометриялық фигуралардың басын құрастыру, үшбұрыштың қабырғасы мен төртбұрыштың табанының бір-біріне тең болуы, өлшем арасындағы байланыстылықты қажет етіп, математикадан алған білімдерін тереңдетеді. Ал құрақ композициясын құрастыру мен түстердің үйлесімділігін табу үшін бейнелеу өнерінегіздері бойынша алған білімдерін пайдаланады.

Сондай-ақ, ер балалардың да эстетикалық талғамын қалыптастыруда ойқиялын көркем еңбекпен ұштастырып, іс-әрекет барысында әрқилы материалдармен жұмыс істеуде мүмкіндіктер бар. Ер балаларға ер-тұрман жабдықтарын жасауға болады. Қолөнердің осы саласын үйретуде шеберлер ағаш жасау, қайыс, былғарыдан жасалатын жабдықтармен қатар, күміс әшекейлерін жасаудың да әдіс -тәсілдерін пайдаланған.

Қазақ арасында он саусағынан өнер тамған, қолөнердің сан саласын меңгерген ісмерлер де аз емес. Бірі ағаш ісін меңгерсе, екіншісі темір, үшіншісі күміс соғу ісін үйренген. Мысалы, XX ғасырдың басында Шымкент уезін мекендеп, «Бес ұста» атанған ағайынды бес жігіт (Құлжан, Батырқұл, Байлар, Құрманқұл, Айдарқұл) әкелерінен жетім қалып, сол жердегі ұсталарға қол бала болып үйренген.

Осындай зергерлер мен шеберлердің бұйымдарын балаларға үйірме барысында көрсетіп, оларды еліктіруге болады.

Үйірменің негізгі ерекшеліктері:

еңбекке баулу үйірмесінде қолөнерге қызығатын және оны бағалай білетін оқушылар үшін пайдалы;

оқушыларға эстетикалық, адамгершілік, еңбек, патриоттық тәрбие береді; үйірме құрылымы әр түрлі болады;

үйірме жұмыстарын ұйымдастыруда оқушылардың әр түрлі жас ерекшелігін, олардың қызығулары мен бейімділігін есепке ала отырып бағдарлама құрылады.

Сонымен, «Көркем еңбек» пәні бойынша жүргізілетін сыныптан тыс жұмыстардың мазмұны пәннің мазмұнымен байланысты және оқушылардың қызығушылықтары мен қабілеттеріне қарай іріктеледі және де сыныптан тыс жұмыстарды ұйымдастыруда жергілікті жердің ерекшелігі мен ұлттық ерекшеліктерді ескеру маңызды.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Байназарова Р.Б. Воспитание познавательной активности учащихся в процессе внеклассной работы. –Алматы, Мектеп, 1984. –С.74.

2. Базарбаева К.Қ. Сыныптан тыс жұмыстарда бастауыш мектеп оқушыларының бастапқы техникалық шығармашылығын қалыптастыру. П.ғ.к. дисс. 13. 00. 01.–А.,2007. –132 б.

3. Сатқанов О.С. Жалпы білім беретін қазақ мектебінің бастауыш сыныптарында еңбекке үйретуді ұлттық қолөнері негізінде жетілдіру: пед. ғыл. кан. ... дис. 13.00.01 – Алматы, 1994. – 137 б.

Серикова.А.С., Батырбекова М.К.,
КМҚК «Балақай» бөбекжайы, Қарағанды қ.

АТА-АНАНЫҢ БЕДЕЛІ БАЛАҒА ҮЛГІ-ӨНЕГЕ

...«Балалардың алдында беделді болуды қаламайтын ата-ана жоқ. Бірақ қалай, қай бағытта өнеге беріп, өсіріп келе жатқанын ойламастан, бала санасына рухани өктемдік жасап, тәрбиелейтін ата-ана баршылық. Бұл беделді болудың қандай жолы? Мұндай жолмен келген адал баланың санасы жетілгенде өздігінен жойылады»-деп А.С.Макаренко айтқандай, қазіргі қоғамда ата-ана беделі қандай болуы керек жайында мақаламды бастадым. Ең алдымен бала ол...кім? деген сұраққа тоқталып өтсем.

Бала — әке-шешенің перзенті, ұрпағы. Жыныс ерекшелігіне қарай ұл, қыз, жас шамасына қарай: нәресте, сәби, бөбек, балдырған, жеткіншек, жасөспірім болып жіктеледі. Ұл-қыздың жарық дүниеге келген сәтінен бастап кәмелетке толғанға дейінгі кезеңі бала ұғымына сияды. Балаларына қамқорлық жасау және тәрбиелеу — ата-ананың табиғи құқығы әрі парызы” (ҚР Конституциясы 27-бап).[1]

Балалар-еліміздің болашақ азаматтары және әлемнің азаматтары. Біздің өміріміздің ең маңызды міндеті балаларды тәрбиелеу. Балалар-бұл болашақ әкелер мен аналар, олар да болашақта өз балаларын тәрбиелейді. Дұрыс тәрбие-бұл бақытты қарттығымыз, жаман тәрбие-бұл біздің болашақ қайғы қасіретіміз. Бұл біздің басқа адамдар алдындағы, бүкіл ел алдындағы абыройлы міндетіміз.

Балалар ересектермен салыстырғанда көптеген ерекшеліктерге ие: физиологиялық тұрғыдан толық жетілмеген, қозғалмалы, ойлауы тұрақсыз бір нәрсеге ұзақ назар аударуға қабілетсіз, бір нәрседен екінші нәрсеге тез ауысады және оңай ұмытып кетеді бұл көктемгі өзендердің тасуы тез арада сумен толтырылып, сондай-ақ тез шайылатыны сияқты балалар іс-әрекетінде қыңырлық, ашу-ыза, т.б. мінез-құлқы тез ауысатынымен ерекшеленеді. Балалық шақтың осындай мінез-құлық ерекшеліктеріне қалай қарау керек? Оларды жөнге салу керек пе? немесе оларды өз-беттерімен қалдыру керек пе деген сұрақтар ата-

аналарды жиі мазалайды. Алдымен, тәрбиені дұрыс бағытқа қою үшін балалық шақтың көрінісінде қарым-қатынасты дұрыс орнату өте маңызды. Балалық шақта кездесетін мінез-құлық көрінісіне дұрыс қарамау бүкіл тәрбиеге кедергі келтіреді. Алдымен, ересектер балалардың бойында адамгершілік құндылықтарын қалыптастыру керек. Адамгершілік құндылықтарын қалай қалыптастырады, олар балада қандай көрініс береді? Бұл ата-ана тәрбиесіне байланысты болмақ.[2]

Ата-ананың көзқарасы -ең шешуші нәрсе. Ата-ана баламен сөйлескен кезде немесе оны оқытқан кезде, оған бұйырып сөйлеген кезде ғана тәрбиелемейді, өмірінің әр сәтінде, тіпті үйде жоқ кезде де тәрбиелейді. Ата-ана қалай киінеді, басқа адамдар туралы қалай сөйлеседі, қалай қуанады немесе қайғырады— осының бәрі бала үшін үлкен маңызға ие. Егер ересектер үйде дөрекі болса, жаман әдеттер жасаса, анасын қорлайтын болса, онда тәрбиелеу туралы ойлаудың қажеті жоқ. Сонымен, ересектердің өзіне қойған талабы, отбасына деген құрметі, әр қадамын бақылауы-тәрбиенің бірінші және ең басты әдісі!

Тәрбие жұмысы ең алдымен үлкендердің мойынында. Бұл істе ұсақ-түйек нәрсе жоқ. Үлкендер бала тәрбиесіне бейжай қарауға құқығы жоқ. Тәрбие жұмысы өте маңызды болғандықтан, мысалға қыздың шашына байлайтын бант, немесе басқа киетін қалпақ, қандай да бір ойыншық - бұл баланың өмірінде ең үлкен мәнге ие. Баланың күнтіртібін дұрыс ұйымдастыру мен басқару ата-ананың ең жауапты міндеті. Енді ата-ана беделіне тоқталып өтсек.

Әкесі мен анасы баланың алдында беделге ие болуы тиіс. Егер ол тыңдамаса, баламен не істеу керек? Міне, бұл "тыңдамайды" және ата-аналардың алдында беделі жоқ дегенді білдіреді. Мынадай бедел түрлері бар:

Ырқына көну беделі

Ата-ана беделі қайдан алынады, ол қалай ұйымдастырылады? Бедел әр отбасында әр түрлі ұйымдастырылуы мүмкін. Өкінішке орай, беделді жалған негізде ұйымдастыратын ата-аналар кездеседі. Олар балаларын тыңдайды. Шын мәнінде, бұл дұрыс емес. Бедел мен мойынсұну мақсат бола алмайды. Мақсат тек бір ғана болуы мүмкін: дұрыс тәрбие. Тек осы бір мақсатқа ұмтылу керек. Балаларға мойынсұнуы осы мақсатқа бір ғана жол болуы мүмкін. Тәрбиелеудің нағыз мақсаты туралы ойламайтын ата-аналар балаларына мойынсұнады. Егер балаларға мойынсұнса, ата-аналардың құлағы тыныш болады. Бұл құлағы тыныш болу үшін балалар ырқына көну олардың нақты мақсаты. Әрдайым

тыныштық та, мойынсұну да ұзақ сақталмайды. Жалған құрылған бедел өте қысқа, көп ұзамай бәрі бұзылады, бедел де, мойынсұну да болмайды. Ата-аналар мойынсұнуға қол жеткізсе де, бірақ тәрбиелеудің басқа мақсаты : әлсіз балалар т.б қалыптасады.

Қысым көрсету беделі

Бұл ең қорқынышты бедел (авторитет). Бұндай беделге көбіне әкелер ұшырайды. Егер үйде әке ылғи дауыс көтерсе, ашулы болса, түймедей нәрсені түйедей көрсе немесе қолына таяқ, белдік алса, баланың қателігіне әр кез жаза қолданса, онда бұл –қысым көрсету беделі. Бұндай бедел отбасында баласын ғана емес, анасын да қорқытады. Баласын қорқытып қана қоймай, анасын күн ретінде көреді. Ол баласын жақсылыққа тәрбиелемейді, керісінше өтірік айтуға, қорқақтыққа немесе қатыгездікке тәрбиелейді. Осыдан кейін өмірінің соңына дейін ештеңеге икемі жоқ немесе кек алушы бала тәрбиеленеді. Осындай бедел тек тәрбиеден жұрдай, мәдениетсіз адамдарда кездеседі.

Арақашықтық сақтау беделі (авторитет расстояния)

Кей ата-аналар өздерін тыңдаттыру үшін, балаларымен аз сөйлесу арқылы, олардан аулақ болу, анда санда бұйыру арқылы өздерінің ырқына көндіретіне әбден сенеді. Өзінің жеке кабинетінен әке аз көрінеді. Ол жеке тамақ ішіп, тек өзі дем алады. Өзінің ойы өзінде, өз қамын ойлайтын, аналар да кездеседі. Балалар ата-әжесінде немесе үй қызметшісінде тәрбиеленеді. Бұндай беделдің пайда әкелмейтіні әбден белгілі.

Өзінікін дұрыс деп санау беделі.

Бұл беделде ата-ана не айтса, бала соны дұрыс деп санауы керек. Бала ата-ананың шешімін заң түрінде орындауға міндетті және олар қателессе де, олардың шешімін балалар дұрыс деп санауы қажет. Мысалы, «әкесі ертен жаңбыр жауады, біз далаға шықпаймыз -дейді, бірақ ертеңгі ауа райы ашық болса, бала далаға шығуға болмайды» деп қабылдайды.

Немесе әкесәне бір кино ұнамай қалса, ол балаларына киноға баруға тыйым салса, онда бала киноға мүлдем баруға болмайды деп түсінеді. Әкесі баласына жаза қолданса, ал баласы кінәсіз болсада, әкесі жазалаудан бас тартпайды, яғни менікі дұрыс деген шешім қабылдайды. Мұндай отбасында тәрбиеленген бала, өскенде тек отбасындағы үлкендердің айтқанымен ғана жүретін болады. Яғни, өзінің мені болмайды.

Ақылгөйліліктен тұратын бедел.

Ата-аналар тек ақыл-кеңеспен ғана балаларына дұрыс тәрбие береміз деп өздерін ақылгөй санаса, бұл олардың өмірін әбден мезі қылады. Үлкендер кішкене сөз айтудың орнына балаға, өзіне қарама-қарсы отырғызып, үлкен лекция оқыса, онда бұндай отбасында бала бақытсыз әрі көңілсіз жүреді. Олар балалардың алдында бейкүнә періште сияқты болуға тырысады. Бірақ, олар балаларды өздері сияқты ересек санап, баланың балалық өмірін ұмытып кетеді. Бала үлкендер шешіміне араласып, пікір таластырады. Бұндай әдет балаға өз орнымен қалыптаса бастауы керек. Нәтижесінде, бала ата-ананың дұрыс беделін көре алмайды.

Махаббатқа толы бедел.

Бұл ең өтірік бедел. Көп ата-аналар балалары оларды тыңдауы үшін, өздерін (ата-аналарды) жақсы көруі керектігін, ал жақсы көруді иемдену үшін балаға әке-ана махаббатын көрсету арқылы көрініс береді. Егер бала тыңдамаса, одан: «сен әкенді жақсы көрмейсің»-деп айтады. Ата-аналар балаларынан көп махаббат пен сүйіспеншілік көруді қалайды. Ата-аналар балалардың көзінше, туыс адамдарға: «ол сондай жақсы бала ол бізді қатты жақсы көреді т.б» айтады. Бұндай отбасында тек сүйіспеншілік орын алып қалғандықтан, басқа еш нәрсе байқалмайды. Үлкендер мұндай жағдайдың кері әсері неге алып келетінін ойламайды. Балада өзімшілдік мінез қалыптасады. Әке-шешеге мейіріммен қарап, алдауға, қорқытуға болатын жаман әдетке айналдырады. Кішкентай кезінен бастап, басқа адамдарды осылай алдауға болады деп, оларға суық көзқараспен қарайды. Сондықтан, бұл өте қауіпті бедел болып табылады.

Мейірім беделі.

Мейірім беделі- ата-аналар балаларымен қақтығысқа түсуге қорқып, оларды шектен тыс мейірімге бөлейді. Ата-аналар үйде береке бірлік болу үшін неге де болса барады. Олар балалары алдында мейірім періштесін ойнайды. Кейін бұл отбасында балалар әке-шешесіне өз әмірліктерін жүргізеді. Бұл өте жаман әдет екенін үлкендер кеш түсінеді.

Достық беделі.

Бала өмірге келмей тұрып, ата-аналар арасында бала ол біздің сырлас досымыз деген келісім шарт болады. Бұл өте тамаша. Әке мен бала, анасы мен қызы дос болуы дұрыс алайда, балалар үлкендердің тәрбиеленушілері болып

қалатынын ұмытпауы керек. Кейін балалар ата-аналарын мазақ қылады, олармен дұрыс сөйлеспейді, ата-аналарының пікірін сыйламайды. Және бұл жерде ешқандай достық қатынас болмайды да.

Сатып алынған бедел.

Үлкендер балаларына сөздерін өткізу үшін оларды сыйлық сатып әперу мен уәде берулер арқылы тыңдатады. Ата-аналар «егер сен мені тыңдасаң, мен саған ат алып берем, тыңдасаң мен сені циркке, киноға апарам»- дейді. Бұндай уәделер мен сыйлықтар әперу арқылы өздерін тыңдаттыру бұл дұрыс тәрбие әдісі емес. Еңбек еткенде немесе қиын бір нәрсені орындағанда ғана бала қалаған нәрсені әперуге болады, алайда алдын ала уәде беруге болмайды.

Отбасында ата-аналардың нағыз беделі қандай болу керек?

Ең басты бедел ол ата-аналардың өмірі мен жұмысы, олардың ұлт бейнесі, тәрбиесі өте маңызды болуы қажет. Отбасы бұл үлкен жауапкершілік болғандықтан, ересектер қоғам алдында балаларының өміріне, бақытты болуларына жауапты. Егер бала тәрбиелеу мәселесінде, әрқашан алдыларына мақсат қойса, өздерінің іс-әрекеттеріне есеп берсе, онда олардың ата-аналық беделдері жоғары болғандықтан, оларға ешқандай жалған бедел туралы ойлап керек емес.

Балалар өсе келе, әке-шешелерінің қайда жұмыс істейтіні, ортасы қандай екені туралы оларды қызықтырады. Олар ата-аналарын не қызықтыратыны, қалай өмір сүретіні туралы ертерек білуі керек. Балада жауапты болу, сый құрмет ата-ана беделінің басты көзі болуы керек.

Біздің өміріміз қоғаммен тікелей байланысты болғандықтан, ата-ана бала алдында жақсы қарым-қатынас орнатуы шарт. Ата-ана беделінің мықты қалыптасуы үшін, бала тәрбиесіне көп уақыт бөліп назар аударған жөн деп ойлаймын. Біздің өміріміз, өзіміздің қолымызда.

Беделді болу бұл отбасында маңызды рөл атқарады. Яғни ата-ана нағыз бедел мен жалған беделді айыра алатын берік отбасын қалыптастыруы қажет. [3]

Франция ойшылы Руссо өзінің тәрбие жөніндегі әйгілі шығармасы Емилде: Тәрбиенің інжіл кітабы, адамның моральдық бейнесінің қалыптасуы туралы тоқталған кезде «Адамның әуел бастағы былайша айтқанда пәк, сәби кезіндегі түсінгендері оның тұтас өміріне өшпес із қалдырады» - деп қарайды.[4]

Баланың сәби кезінде тұрмыстағы әрбір аз іс ол үшін үлкен тәрбиелік мәнге ие болады. Бала тәрбиесінде маңызсыз нәрсе жоқ. Әрбір кішкене істің барлығы күрделі болып, барлығы баланың жақсы әдет қалыптастыруына немесе жаман қылыққа бой ұруына апарып, соғады. Ата-ана болған адам бұған көңіл бөлуі, әр күні кездесіп отыратын кішкентай істер баланың көңіл-күйіне тамаша кірпіш болып қалана беруі керек.

Тәрбие дегеніміздің өзі мінез-құлықты жетілдіру. Балаға, «соғылып қалған орындығыңды да жұбатып қой» - деп тәрбие беруді шеберлік дегеннен гөрі тәрбие танымы немесе философиялық мәселе деген жөн. Ата-аналар сөзсіз естеріңізде болсын, сенің барлық айтқан сөзің мен істеген ісің біркелкі болып, бас-аяғы бірдей болғанда ғана, баланың көкейіне қонып, көңілінен ойып, орын алып, олардың жұмыс істеу стиліне айналады.

Егер әдетте балалар абайсызда бірдеңеге соғылып қалса, ата-аналар «соғылып қалған заттың соғылған жерін сипап қой» әдісімен баланы жұбатуы керек. Бірақ бір күні балаңыз байқаусызда сіздің жақсы көретін гүл салатын құмыраңызды сындырып алса, сіз сабырсыздық істеп балаға қатты ашу шақырсаңыз, әдеттегі балаңызға үнемі айтатын «басқаларды түсінуіміз керек» деген ойыңыз аяқ астынан басқаша болып шыға келіп, баланы «сөз тыңдамайсың» деп жазғырсаңыз, балаңыздың көңіл-күйін ішкерілей түсінбесеңіз онда бала тәрбиелеудегі іс-әрекеті ала-құла, шындап келгенде жанашырлықты білмейтін, пейілі тар, баласынан дүниені артық санайтын, дүниеқор ата-аналардың санатына жатасыз. Осы бір қас-қағым уақыттағы сіздің ашу шақыруыңыз балаңызға қатты әсер етіп, баланың ойының әптер-тәптерін шығарып, стиліміз кемелді болмай қалады.

«Бір жерің жараланса аштитыны секілді, бала кішкентай қателік өткізіп алғанда немесе бірдеңені бүлдіргенде айтпасаң да ұялып, іштей мүжіліп тұрады. Ата-ана бұл кезде баланың көңіл-күйімен есептеспей, сөксең, бұрынғы айтылған ескертпелеріңді қайталасаң, ол абыройы түскендей көріп, мезі болады. Бала өз абыройын қорғап, мылжың сөзіңе көңілі толмай, бетіңнен алуы немесе шыбын шыққан құрлы көрмегендей бейне танытуы мүмкін. Егер ата-ана мен бала арасында үнемі осындай сөгу мен оған қарсылық қайталана беретін болса, онда бала өзінің қателігіне шынында мән бермейтін, ата-ананың сөзін құлағына ілмейтін болады. Сондықтан ата-ана баланың өсу барысында «қателік өткізуді» қажет ететіндігін шын ниетімен тануы керек деген ойдамын». [5]

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1.<https://kk.wikipedia.org/wiki/Бала>

2.Что такое ребенок, Впервые опубликовано: Журнал для всех. - №9, 1899. Публикуется по: П.Ф.Каптерев. Детская и педагогическая психология. – М. – Воронеж, 1999.

3.Макаренко А.С. М15 Книга для родителей: К 100-летию со дня рождения А.С.Макаренко. – М.: Педагогика,1998. – 304 с.: ил. – (Б-ка для родителей).

4. Руссо, «Емил», Ли Пиңоу аударған, халық оқу-ағарту баспасы, 2001 жылы мамыр екінші баспасы, 467 бет.

5.Иын Жянли Ақылды ана. Отбасы хрестоматиясы/ - Алматы, «Орхон» Баспа үйі, 2017.- 408 бет.

Аға оқытушы Оразаева Л.І, Мамеджанова Н

Алматы қаласы, Алматы Технологиялық Университеті

ИНФОРМАТИКА КУРСЫ БОЙЫНША ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫҚ ОЙЫН ТҮРІНДЕГІ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ЖАСАУ ӘДІСТЕРІ МЕН ТӘСІЛДЕРІ

Ойын элементтерін пайдаланып сабақтарды құру және оны оқыту мағынасын іріктеу кезінде бірқатар принциптерді ескеру қажет. Басты принциптердің бірі — тәрбие мен оқуды бірыңғай үрдіске біріктіру. Бұл ойын сабақтарының негізгі мақсаты ретінде ғана болады дегенді білдіреді, алайда сабақта шешілетін міндеттер бұл мақсатпен шектеліп қалмайды. Балалардың ойлау мүмкіншіліктерінің даму барысында ойын элементтерімен оқыту мен тәлім-тәрбие берудегі рөлі күннен күнге арта түсуде. “Педагогикалық ойын технологиясы” түсінігі түрлі педагогикалық ойын формасындағы педагогикалық үдерісті ұйымдастырудың көптеген әдіс-тәсілдерін біріктіреді. Педагогикалық ойындардың басқа ойындардан айырмашылығы – мұнда нақты мақсаттар қойылып, соған сәйкес анықталып, негізделетін және оқу-танымдық бағытымен сипатталатын педагогикалық нәтижесі шығарылады.

Әдеттегі сабақтарда мұғалім оқушыларға түрлі ойындар ұсына алады, алайда ойынға барлық балаларды тартып, олардың әрекеттерін бақылап отыру қиынға соғуы мүмкін. Компьютерлік дидактикалық ойындарды қолдану мұғалімге осы қиындықтырды жеңуге мүмкіндік береді.

Оқушылардың білімін, біліктілігін және дағдысын бақылау оқыту және тәрбиелеу үдерісінің маңызды элементі болып табылады, оның көмегімен оқыту нәтижесі мен тиімділігі анықталады. Білімді бақылау – оқушының тұлғалық оқу іс-әрекетінің нәтижесі бойынша бағалауды іске асыратын, оқушының білім деңгейін тексеру болып табылады. Бақылау жыл бойына жүйелі түрде жүргізіліп тұруы керек, сонымен қатар ол бағдарламаның барлық тарауларын қамтитындай жан-жақты болуы қажет. Бақылау оқушылардың білімі мен біліктілігін жүйелі түрде есепке алып отыруға, алған білімдерін практикада қолдана алуына, олардың білімін жалпылау мен жүйелеуге, ойлау қабілетін байқауға, сонымен қатар тәрбиелеу кезінде кеткен кемшіліктері болса дер кезінде анықтауға

мүмкіндік береді. Оқушылардың білімін бақылау барысында оқыту үдерісін жетілдіруге жаңа мүмкіндіктер ашылады, себебі бақылау оқушылар білімінің тереңдігін бақылап қана қоймай оқушылардың жеке тұлғалық ерекшеліктерін де анықтауға мүмкіндік береді.

Қазіргі қоғамды ақпараттандыру жағдайында оқушының жеке тұлғасын қалыптасырып, ақпараттық қоғамда өмір сүруіне, сонымен қатар оның ақпарат ағымында дұрыс бағдар жасап, тиімді шешім табуына қажет жаңа ақпараттық технологияларды таңдап алу және оларды қолдану қабілетін қалыптастыруда информатика пәнінің алатын орыны ерекше екені белгілі.

Информатиканың өзіне тән пәндік ерекшелігіне қарай оқушылардың теориялық білімі және практикалық жұмыс істеу дағдыларын бөліп алуға болады. Теориялық білімді тексеру үшін ауызша сұрау, жазбаша бақылау, тестілеу сияқты дәстүрлі бақылау түрлерін, ал практикалық дағдыны бағалау үшін практикалық жұмысты қолдануға болады. Информатиканы оқыту барысында оқушылардың білімін бақылау үшін осы дәстүрлі әдістермен қатар бақылаудың дәстүрден тыс түрлері рефераттар, конкурстық жобалар, әр түрлі интеллектуальдық ойындар да қолданылады.

Интеллектуальдық ойын – бұл күрделі, көпқырлы құбылыс. Ол оқыту әдісі ғана емес, білімді бақылау әдісі болуы мүмкін.

Информатика курсы бойынша оқушылардың білімін бақылауда қолдануға болатын бірқатар ойындарға мысалдар келтірейік.

Информатика курсына бірқатар тақырыптар («Компьютердің құрылғылары», «Бағдарламалық жабдықтау» және т.б.) оқушылардан көп терминдерді меңгеруін талап етеді, сондықтан да білім бақылаудың бастапқы кезеңінде мына тапсырмаларды қолданған ыңғайлы.

«Таныс термин» ойыны.

1-мысал. Берілген терминдердің ішінен компьютердің құрылғысы болып табылатын терминдерді жазып көрсетіңіздер.

Сканер, модем, кэш-жады, пернетақта, тышқан, принтер, монитор, винчестер, стример, трекбол, джойстик, компьютерлік технологиялар, тасымалдаушы, жедел жады, факс-модем, контроллер, микропроцессор, жүйелік шина, аналық плата, қоректендіру блогы.

Оқушылар терминдерді жазып біткеннен кейін бірін-бірі бақылай алады, олар өзара дәптерлерін алмастыра отырып, бірінің жұмысын бірі тексереді. Мұғалім бекіткен норма бойынша жұмыстарын да өздері бағалайды.

Оқушыларға үй тапсырмасына осы терминдер бойынша әңгіме, тақпақ немесе ертегі құрап келуге тапсырма беруге болады. Мұндай жұмыстарды шығармашылық сипаттағы жұмыстарға жатқызуға болады. Оқушылардың осындай жұмыстарды орындау нәтижесінде жеке тұлғалық қасиеттерін байқауға болады.

Оқушылардың білімін бақылауда интеллектуальдық ойынның бір түрі болып табылатын кроссвордтарды қолдануға болады. Оның ерекшелігі оқушының ойлау қабілетін дамыту, оқушыларды белсенді ойлау іс-әрекетіне жетелеу және шығармалығын дамыту. Кроссвордты шешу барысында оқушы өз білімін өзі бақылай алады, ал мұғалім әр оқушының жұмысын бағалай алады. Сонымен қатар оқушыларды тек қана кроссвордтарды шешуге ғана емес, өз беттерінше кроссвордтар құрастыра білуге де үйрету қажет. Кроссвордтар құрғанда ескерілетін жайттарды оқушыларға мұғалім алдын-ала түсіндіргені жөн.

Сөзжұмбақ

А.М. Горький: «Ойын – балалардың әлемді тану жолы» деп айтқан. Дидактикалық ойындарға алдын-ала мақсат қойылады, оған сөзжұмбақта жатады. Бұл ойындар оқу материалын тез түсінуге, өткен тақырыпты тексеруге көмектеседі. Сөзжұмбақ оқушының ой-өрісін дамытады. Сөзжұмбақ оқу материалын қайталауда және білімді тексеруде ең қолайлы ойын түрі болып табылады. Оны сабақтың әр кезеңінде қолдануға болады. Оны жаңа сабақты түсіндіру кезінде, жаңа сабақты бекітуде, үй жұмысын тексергенде және оқу материалын қайталауда да қолдануға болады.

Сөзжұмбақтың мынадай түрлерін атап көрсетуге болады:

Сөзжұмбақ – жұмбақ

Чайнворд немесе лабиринт

Сөзжұмбақ-баспалдақ

Сөзжұмбақ-пирамида

Сөзжұмбақ-басқатырғыш

Енді осылардың әрқайсысына қысқаша тоқталып өтейік.

1. *Сөзжұмбақ – жұмбақ*. Оларды шешу үшін жолда жасырылған екі сөзді табу керек. Бірінші сөздің соңғы әрібі келесі сөздің бірінші әрібі болады.

2. *Чайнворд немесе лабиринт*. Толтырудың негізгі ережесі- соңғы әріп келесі сөздің бірінші әрібі болады.

3. *Сөзжұмбақ- баспалдақ*. Бұл сөзжұмбақта барлық сөздер бірдей әріптен басталады немесе бітеді.

4. *Сөзжұмбақ – пирамида*. Барлық сөзді таба отырып шыңына шығу керек.

5. *Сөзжұмбақ- басқатырғыш*. Сөздерді тігінен және көлденеңінен жазып кілттік сөзді табу керек.

1- мысал. Сонымен қатар оқушылардың білімін бақылау барысында кроссвордтың бір түрі «Венгерлік» кроссвордты қолдануға болады.

Оқушылардың білімін бақылау үшін «Венгерлік» кроссвордты қолдану мысалын қарастырайық. «Венгерлік» кроссвордты толтыру ережесі мынадай: тордан паскаль тілінің операторларын табу керек, әріптерді таңдағанда көрші ұяшықтан таңдалған әріпті үзбей жинақтай отырып табу керек. Кроссвордтағы барлық әріптер қолданылуы керек. Белгіленген «МЕҢЗЕР» сөзін мысал етіп алуға болады.

R	E	P	R	O
S	L	E	V	G
E	N	A	A	R
I	D	T	D	A
V	F	I	O	M

Жауабы: **REPEAT, PROGRAM, VAR, ELSE, END, DIF, MOD, IF**

2- мысал. Үздік оператор

Информатика пәні бойынша оқушылардың білімін бақылау үшін “үздік оператор” ойынын ойнатуға болады. Ол үшін оқушылардың информатика

сабағынан алған білімдері мен аз уақыт мезгілінде тез жазу қабілеттерін байқап көрейік. Мысалы мынандай мәтін берілсін:

Мен компьютерде жұмыс істегенді ұнатамын. Меніңше суреттер салу үшін ең ыңғайлы программа Word графикалық редакторы шығар. Ол арқылы мен тек сурет салып қана қоймай, оның кез –келген бөлігін бояймын. Оған қоса осы программа арқылы мәліметтерді сақтаймын. Өз жұмысымның нәтижелерін мен векторлық bmp форматында сақтаймын.

Тапсырма: бірінші берілген мәтіннің қатесін түзетіп жазу керек, екінші бірінші жолды қарайтылған, екінші жолды курсивпен, үшінші жолды қызыл түспен жазыңыз.

3-мысал. Синонимдер

Синоним дегеніміз жазылуы басқа мағынасы бір сөздер.

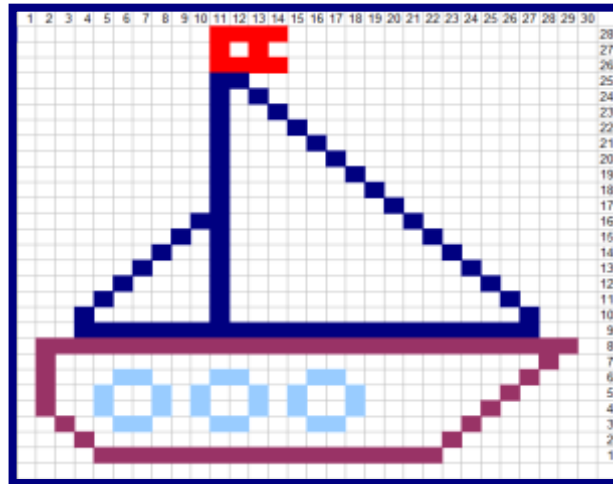
Әр келтірілген сөздің синонимін табу керек. Информатика және компьютердің құрылысы жайында.

1. Винчестер
2. Дискета
3. Дисплей
4. Сайт
5. Лазерлік дискі
6. Каталог
7. Екі өлшемді массив
8. Аргумент
9. Конъюнкция
10. Дизъюнкция
11. ЭВМ
12. Чип
13. False
14. True

Жауабы: 1.Қатты диск 2.Жұмсақ магниттік диск 3.Монитор 4.Web-беттер 5.CD-ROM 6.Папка 7. Матрица 8. Параметр 9.Логикалық көбейту 10.Логикалық бөлу 11.Компьютер 12. Микросхема 13.Жалған 14.Ақиқат

4 –мысал. “Программалаушы – дизайнер”

Excel-де жұмыс істеу қабілетімен, олардың ой-қиялдарынан құралған суреттерін тамашалаймыз. Берілген координаттар бойынша Excel-де диаграммасын тұрғызу керек.

Қорыта келгенде информатика бойынша білім бақылауда интеллектуалдық ойындарды қолдану оқушылардың өзіндік тұлғалық ерекшеліктерін ашуға, сабаққа дайындық деңгейін арттыра түсуге көмектесе, ал мұғалімге оқушылардың білімінде кеткен кемшіліктерді дер кезінде жөндеуіне мүмкіндік береді. Ойын барысында оқушыларда белгілі бір мәселені шешу қабілеті, өз бетінше ойлау қабілеті, білімге деген құштарлығы оянады. Оқушылардың ойынға қызыққандары соншалықты олар қойылған мәселені шешуге барынша ынтасымен тырысып, өз фантазияларын одан әрі дамыта түседі. Интеллектуалдық ойындар мен ойын кезеңдері дәстүрлі оқытумен де жақсы үйлесіп кетеді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Халыкова К.З., Абдулкаримова Г.А. Жоғарғы оқу орнындағы педагогикалық практика. Алматы, 1999.
2. Полат Е.С. и др. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие для студентов педвузов и системы повышения квалификации педкадров. Москва: «Академия», 1999. -224 стр.

Оразаева Л.І, Тайджанова З

Алматы қаласы, Алматы Технологиялық Университеті

АШЫҚ ТЕСТ ТАПСЫРМАСЫН ЖАСАУ ӘДІСТЕРІ МЕН ТӘСІЛДЕРІ

Қашықтан оқыту “MOODLE” жүйесін пайдалана отырып студенттердің білімін бағалау үшін тест құру жолы қарастырылған.

Тестілеу – жоғары оқу орынының мониторингісінің және болжауының құралы. Мониторинг, бақылаушы және диагностикалық жүйе ретінде, оқытушыны міндетті оқу материалын студенттердің игеру деңгейі туралы, ал әкімшілікті басқару тиімділігі туралы әділ және жедел ақпаратпен қамтамасыз етеді.

Тест арқылы сынау оқытушыға әрбір студенттің оқу бағдарламасына сәйкес білімдер мен біліктерді меңгерудегі жетістіктерінің жеткілікті түрде толық бейнесін береді.

Оқу үрдісіне жүйенің жоғары оқу орнының ішкі компоненті ретінде бөлшектелген функционалды тапсырмалы тестілеу енеді. Үш деңгейді ерекшелеуге болады: **жедел және ағымдық бақылауды жүргізу үшін тестілеу** (семинар тақырыптары, бөлімдер және пән бойынша тестілеу); аралық бақылау жүргізу үшін тестілеу (кез – келген мазмұндық және мерзімдік модуль пәндері бойынша, мамандану пәндері немесе кез – келген басқа негізде ерекшеленген пәндердің жиынтығы бойынша); қорытынды бақылауды жүргізу үшін тестілеу (пәнаралық емтихан, мемлекеттік емтихандардың алдыңғы сатысы) оқудың соңындағы нәтижелі тестілеу – маманның дайындық деңгейін тексеру. Тестілеу жүйесі бір блоктағы немесе бір тақырыптық бағыттағы пәндердің көлеміндегі әртүрлі пәндердің тестік тапсырмаларын біріктіруге мүмкіндік береді.

Ағымдық және аралық тестілеудің нәтижелері – бұл тақырыпты, бөлімді немесе пәнді студенттердің меңгеруінің әділ көрсеткіші емес, алдымен бұл оқытушының жұмыс сапасының көрсеткіші. Жоғары оқу орынының тестік базасында жылдағы нәтижелерді салыстыру үшін әр бір келесі студенттер жиынына берілетін пән бойынша бақылау тестісі болуы мүмкін (сонымен қатар

әр түрлі оқытушылармен). Тестілерді жоғары әдіснамалық деңгейде құру үшін оқытушыдан курстың айқын **ұғымдық – терминологиялық құрылымын**, яғни оқу пәнінің бағдарламасының бөлімдері және тақырыптары бойынша құрылымдалған, тесте тексерілетін ұғымдар мен тезистердің кестелерін құруды талап етеді. Мұндай әзірлеме, бағдарламамен қатар, оқыту сапасын қамтамасыз ететін өзіндік әдістемелік материал болып табылды. Сонымен қатар, білім берудің кәсіби бағдарламаларында пәндердегі тақырыптарының қайталануын макродеңгейде жоюға мүмкіндік береді. Курстардың ұғымдық – терминологиялық құрылымдары – тезаурустар – оқу бағдарламаларын, шет елдің жоғары оқу орындарымен бірге оқу бағдарламаларын құруда білім деңгейлерін салыстырудың негізі болып табылады. Компьютерлік тестілермен жұмыс жасау студенттер үшін компьютерді оқу іс-әрекетінің құралы ретінде меңгеруге мүмкіндік береді, өзін - өзі бақылауға үйретеді. Студенттердің өздік жұмыстарында тестілеу бақылау ғана емес, оқыту функцияларын да атқарады (жеке тақырыптарды, есептер типін өңдеу үшін, сынақтарға дайындалу үшін және т.с.с). Студенттердің өздік жұмыстары үшін тестілеу жүйесі электронды **CD** кітапханаларды, сондай – ақ интернет – тестілеуді (өздік және үй жұмыстары) қолдануға мүмкіндік береді. Пәнді әдістемелік қамтамасыз етудің **CD** электрондық кітапханалары тренинг, өзіндік бақылау тестілерімен қатар, әр түрлі оқу материалдарын қамтиды. **CD** – компакт-дискілерді компьютерлік сыныпта немесе кітапхананың оқу залында беріледі. Пән бойынша тестілері бар **CD** – компакт-дискілері оқу құралдарымен бірге оқу жылының, семестрдің, модульдің басында берілуі мүмкін. Компьютерлік тестілеу жүйесі қашықтықтан оқытудың болашақта дамуының ажырамас құрамы болып табылады. Тестілеу жүйесінің жоғары оқу орындарының филиалдарындағы оқу үрдісінің сапасын анықтауда мәні зор. Оны қолдану аз ғана шығындармен басты жоғары оқу орыны мен филиалдардың білім мазмұнының сәйкестігін қадағалауға мүмкіндік береді. Филиалдарды тестілеу арқылы тексеру – оқу бағдарламаларын, педагогикалық әдістерді алдағы уақытта корреляциялаудың және үйлестірудің тиімді әдісі.

Екінші жоғары білім жүйесінде тестілерді тек қана пәндерді әдістемелік қамтамасыз ету үшін емес, негізінен, басқа жоғары оқу орындарының білім бағдарламаларының пәндерін бағалау және қайтадан сынақ үшін қолданады. Студенттердің білім сапасын бақылаудың басқа түрлерін алмай және

ауыстырмай тестілеу әр түрлі түрде (жазбаша және компьютерлік) өткізілуі мүмкін.

Қазіргі кезде MOODLE атты қашықтықтан оқыту жүйесі білім беру мекемелерінде кеңінен қолданылып жүр. MOODLE қашықтықтан оқыту жүйесі қашықтықтан оқыту құралы ретінде 78 тілге аударылып, Орталық Азияның 204-ке жуық елдерінде 2003 жылдан бері қолданылып келеді. Программа USB тасымалдаушылары арқылы оңай жүктеледі.

Тіркелуден өткеннен кейін пайдаланушылар оқу курстары бойынша білімдік материалдарға тегін қатынайды, тапсырмаларды орындайды, сынамалық тестілеуден өтеді, әдістемелік көмек алады.

“MOODLE”- курсты басқару жүйесі (CMS) ашық түрдегі қолжетімділік бағдарлама, қашықтықтан оқытуды ұйымдастыруға бағытталған, студентпен оқытушы арасындағы бірлескен іс-әрекеттерді ұйымдастыруға арналған пакет. “MOODLE” ортасында тестілеудің келесі түрлерін жасауға болады: көптеген таңдау(сұрақ жабық формада), дұрыс\дұрыс емес таңдауы, қысқа мәтінді жауаптар ұсынылады, сандық жауаптар, есептелетін сұрақтар енгізілген сұрақтар, сәйкес келетін сұрақтар және т.б.

Барлық сұрақтар деректер қорында сақталады және де осы курс барысында оларды қайталап қолдануға болады. Студенттер тесттен бірнеше рет өтуіне болады, сонымен бірге қайталап өткен жағдайда автоматты түрде бағаланып отырады. Тестілеу үдерісінде студенттер дұрыс жауаптарын, оқытушының нұсқауларын немесе бағаларын тесттің бағытталғанына сәйкес көре алады.

Тест тапсырмаларының бір түрі *“сәйкестікті анықтау”* нұсқауымен берілген тапсырмалар болып табылады. Олардың мәні мынада, бір жиынның элементтерін екінші жиынның элементтерімен салыстыру. Жиынның бір элементіне екінші жиынның тек бір элементі ғана сәйкес келуі керек. Тапсырманың бұл түріне “MOODLE” ортасында тестілеуге мысал келтірейік.

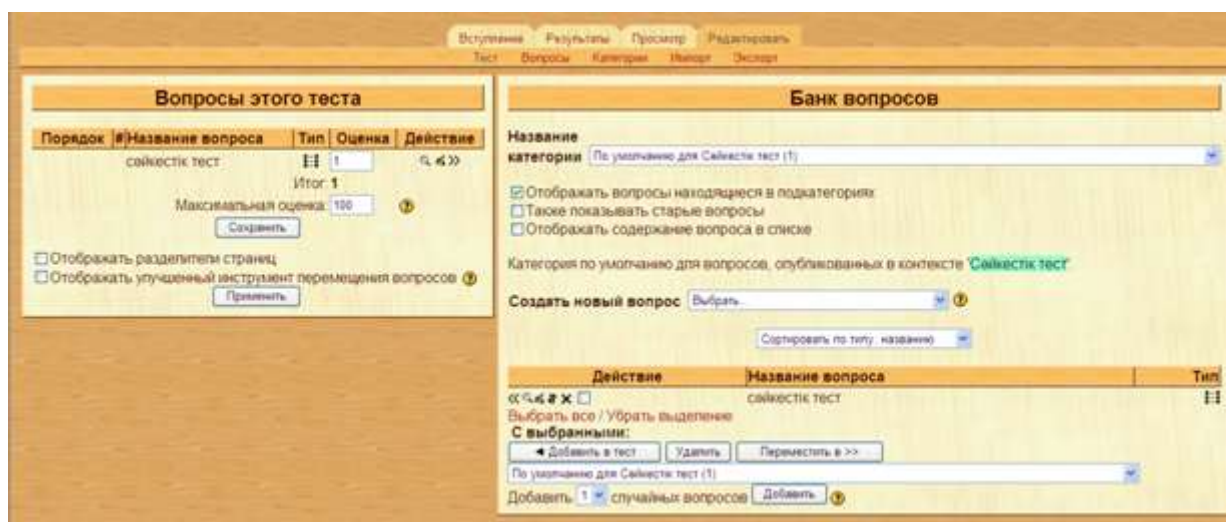
Мысалы: Сәйкестікті анықта. Word мәтіндік редакторындағы құрал-саймандардың атқаратын қызметі бойынша сәйкестікті анықтаңыз:

If-	then-	1	цикл	“әзір”	A
else			операторы		

while-do	2	тармақталу операторы		B
case-of	3	шартсыз операторы	көшу	C
goto	4	цикл операторы	“дейін”	D
repeat-until	5	таңдау операторы		E

Сәйкестік дұрыс қойылған жағдайда тапсырма дұрыс орындалған деп есептеледі. Жабық түрдегі тапсырмалар сияқты бірінші жиын элементтеріне ұқсас екінші жиын элементтерін таңдап алуда қиындықтар туады. Егер студенттер ұқсас емес элементтерін бірден ажырататын болса, онда тапсырманың тиімділігі төмендегідей. әрбір артық элементтің шындыққа ұқсастығының өлшемі тәжірибемен белгіленеді және осы элементті дұрыс элемент ретінде таңдаған студенттердің үлесімен анықталады.

Сәйкестілікке байланысты берілген сұраққа жауап бергенде студент осыған ұқсас 3-10 сұраққа жауап береді. Сұрақтардың жауаптарын терезеден ашылатын тізімнен таңдап алады.

1-сурет. Тесті редакторлау терезесі.

“Тест редакторлеу” терезесінен жаңа сұрақ құру батырмасын шертіп ашылатын терезедегі тізімнен сәйкес келетін бөлімді таңдаңыз.

2-сурет. Сұрақты редакторлау терезесі.

“Сұрақты редакторлеу” терезесі ашылғаннан кейін сұрақтың тақырыбын, сұрақтың реттік номерін енгізу керек.

Сұрақ өрісінде” мәтіндік сұрақты орындайтын сипаттама енгізіңіз (мысалы: сәйкестілікті белгілеңіз; синоним сөздерді немесе сөз тіркестерін таңдаңыз және т.б)

1-сұрақ алаңына сұрақ жазыңыз(түсініктеме).

1-жауапқа сәйкес келетін алаңында: 1-сұраққа дұрыс жауап

Осы әдіспен 2-10 сұрақтарды және де олардың жауаптарын енгізуге болады.

“Сұрақ” алаңында құрал –саймандар панелінен “Сурет қою”батырмасын қолдана отырып, “Көрсетілетін сурет” алаңынан суреттегідей сұрақ қосуға да болдады.

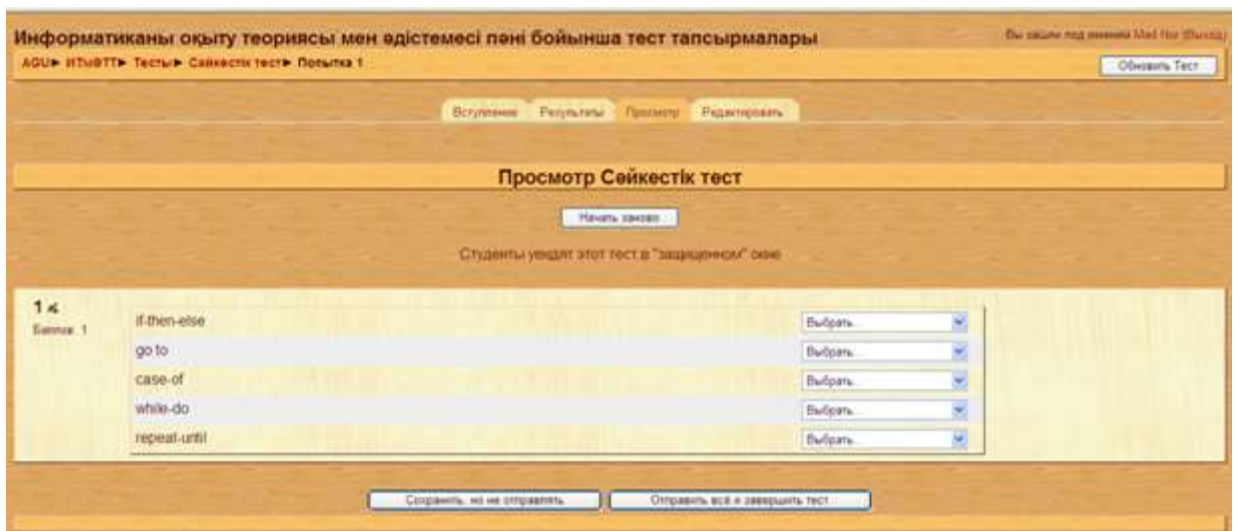
Ары қарай “сақтау” батырмасын шертіңіз

Сұрақ түрін құру үшін “Сәйкес келетін” алаңынан төмендегідей формада толтырамыз:

Сұрақтың тақырыбы:	9 сұрақ
Сұрақ:	Сәйкестілік
1-сұрақ	If- then- else
сәйкес келетін жауап	тармақталу операторы
сұрақ	while-do
сәйкес келетін жауап	цикл “әзір” операторы
сұрақ	case-of

сәйкес келетін жауап таңдау операторы
сұрақ goto
сәйкес келетін жауап шартсыз көшу операторы
сұрақ repeat-until
сәйкес келетін жауап цикл “дейін” операторы
Сақтау батырмасын басыңыз.

Құрастырған сұрақты белгілеп, оларды біздің мәтінге тасымалдаңыз да, “бағаны сақтау” батырмасын шертіңіз.

3-сурет. Алдын ала көру терезесі.

Құрастырылған тест сұрақтарын көру үшін “алдын ала көру” қосымша бетіне өтіңізде, құрастырылған сұрақтарға жауап беріңіз. “Жауап беру және тесті аяқтау” батырмасын шертіңіз.

Осыған ұқсас әдіспен өзіңіз бірнеше сұрақтар құрыңыз “Редакторлау (edit)” қосымша бетіне өтіп қажетті сұрақтар санын қосыңыз.

Қашықтан оқыту барысында студенттердің білімін бақылау мен бағалаудың яғни тестілеу жолдарын қарастырдық.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

- 1) Семченко А.А., Мұхамбетжанова С.Т., Толықбаева.Ғ.Н., Жартынова Ж.А.,Коровина С.В. “Объектіге бағдарланған “MOODLE”ортасы арқылы білім компоненттерін жасау”, Алматы, 2011ж, 48бет
- 2) Е.Ы.Бидайбеков, Ж.К.Нұрбекова, А.Е.Сағымбаева. «Информатикадан оқушылардың білімін бақылау және бағалау әдістемесі». Әдістемелік құрал, Алматы, 2003ж, 90бет.
- 3) А.Сағымбаева «Мектеп информатика курсы бойынша тест тапсырмаларын жасау әдістері», Информатика негіздері, 2009ж, №1, 14-16 бет.

Янкова Т.М., Квасных Г.С., Барановская О.М.

г. Петропавловск, Республика Казахстан

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕНИЯ СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

Целью государственной программы развития образования Республики Казахстан является повышение конкурентоспособности образования, развитие человеческого капитала путём обеспечения доступности качественного образования для устойчивого роста экономики. Это значит, что учащийся обучается не только чтению, письму и счёту, но и навыкам поиска, анализа и интерпретации собранной информации в соответствии с возрастными возможностями.

В связи с модернизацией казахстанского образования, осуществлением перехода к новым стандартам, программам, учебникам, перед учителем стоит задача: обеспечить учащихся не просто набором знаний, а привить им навыки самостоятельной работы, позволяющей в дальнейшем самостоятельно наращивать свой потенциал знаний и умений.

Главное в обновлённом обучении – свобода творческой фантазии и учителя, и учащихся, возможность дать детям высказывать свое личное мнение, возможность обсудить с одноклассниками массу интересных вопросов. Деятельность учителя – это простор для подвижных инновационных способов работы.

Что конкретно надо делать педагогу в условиях обновления содержания образования?

- Обеспечить развитие у учащихся «навыков», необходимых в XXI веке:

1. Критическое мышление и умение решать проблемы.
2. Командная работа и лидерские качества.
3. Гибкость и умение адаптироваться к новым условиям.
4. Инициативность и предпринимательские навыки.
5. Умение грамотно и четко излагать мысли как устно, так и письменно.
6. Умение искать и находить информацию.
7. Любознательность и воображение.

С чего начать?

- Начать нужно с организации учебной деятельности учащихся.

Прежде всего, развивать у каждого ученика:

а) критическое мышление;

б) новые интересные идеи и подходы, предусмотренные Программой по внедрению семи модулей;

в) использовать в обучении активные методы обучения.

Использование приёмов и стратегий технологии критического мышления дает возможность эффективно построить учебный процесс, повысить мотивацию обучающихся, активизировать мыслительную деятельность.

Технология критического мышления формирует поисково-исследовательскую деятельность обучающихся. Дети учатся находить главную мысль в тексте, работают с разными источниками информации, развиваются ключевые компетенции.

Приемы развития критического мышления могут быть использованы на уроках в начальной школе с применением групповой работы:

- «Обучение сообща» (работа в группе над общим заданием).

- «Высказывания». Данный прием позволяет учащимся самостоятельно определить знания по изучаемой теме, учит анализировать собственный уровень усвоения материала.

- «Инсерт» - применяется на стадии «осмысления». Авторами являются Воган и Эстес. При работе с текстом в данном приёме используется два шага: чтение с пометками и заполнение таблицы «Инсерт».

- «Таблица «толстых» и «тонких» вопросов». В левой части таблицы – простые («тонкие») вопросы, в правой – вопросы, требующие более сложного, развернутого ответа.

- «Лекция со стопами». Лекция – хорошо знакомый и часто используемый педагогический прием.

- «Корзина идей». Это прием организации индивидуальной и групповой работы учащихся на начальной стадии урока, он позволяет выяснить все, что знают или думают ученики по обсуждаемой теме урока.

- Метод «Думательных шляп» (Эдвард де Боно). Предлагает при решении творческой задачи выполнять за один раз по одному мыслительному действию. Класс разбивается на шесть групп, каждая получает шляпу определённого цвета.

- Составление кластера, постера, синквейна.

Приёмы теории развития критического мышления – это методические приёмы учебной работы, которые ориентируются на создание условий для свободного развития личности. Каждый приём и стратегия в критическом мышлении имеет своей целью раскрыть творческий потенциал учащегося.

Активная познавательная деятельность ученика приобретает устойчивый характер в условиях сотворчества и поддержки учителя как партнера, консультанта.

Литература:

1. Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2011-2020 годы / www.edu.gov.kz/ru/zakonodatelstvo.
2. [Послание Президента РК - Президент РК об образовании - Материалы - http://kmib.net/publ/dopolnitelno/prezident_rk_ob_obrazovanii/poslanie_prezidenta_rk/30-1-0-885kmib.net/publ/dopolnitelno/](http://kmib.net/publ/dopolnitelno/prezident_rk_ob_obrazovanii/poslanie_prezidenta_rk/30-1-0-885kmib.net/publ/dopolnitelno/).
3. Дьяченко В.К. Новая дидактика. - М.: Народное образование, 2001.
4. Бутенко А. В., Ходос Е.А. Критическое мышление: метод, теория, практика. Учеб.-метод. пособие. - М.: Мирос, 2002. - 176 с.
5. Ивунина Е. Е. О различных подходах к понятию «критическое мышление» // Молодой учёный. - 2009. - № 11. - С. 170-174.

Fomina V.V. Kossyntseva A.V.

East Kazakhstan State University named after S. Amanzholov, Kazakhstan

QUESTION IS ABOUT METHOD APPROACHES IN THE POLYLINGUAL COMPONENT

Possibility teaching children in the preschool language based on the polylingual component has raised many questions for teachers, the answers to which were the following modern teaching methods. Such as: the method of introducing vocabulary (translated, non-translational or mixed), the selection of vocabulary, methods of its introduction, consolidation. The question about methods and techniques for to use the polylingual component in kindergarten is the most important and complex. There are different opinions regarding to use the native language when teaching preschoolers to speak in another language [1]. There are two main methods: translation is a method when all newly introduced words, phrases, sentences are translated into their native language, and non-translatable, in which children understand words from context, by situation or clearly [2].

There is several varieties method in the non-translational. Some researchers believe that in the lesson children should hear more foreign language. Educators use facial expressions, gestures, clarity, seek to create a language environment, offer children to speak a foreign language as much as possible: on walks, during meals, etc. Others believe that in the first lessons the native language should occupy a large place. The lessons' organization, comments, explanations of games - all this is carried out in their native language. This is always to increase a number of appeals in a foreign language, not impoverish the teacher's speech in terms of its content.

Methodists decide differently about the language unit. Some of them to single out the word as a language unit. They give children a certain number of words and, after they have mastered it, show ways of combining these words into a sentence.

Other linguistic units consider "grammatical structure", i.e. they give children a certain type of sentence, and as the vocabulary expands, children themselves change and expand this structure [3]. Opinions of researchers on the system words are also divided. Some of them believe that words should be selected on the basis of thematic.

For example Topics' various are should be: "Clothes", "My Family", "Toys", "Our Room", etc.

Other authors do not adhere to the principle of thematic. They select words on the basis of frequency to use. How are words and phrases introduced? Most of methodists believe that the productive way to introduce words is to display an object, a toy, or their image and naming. Another way of introducing words is it to include them in the process of didactic games, for example, in various types of lotto.

Many methodists believe that the best way to introduce words is to learn verses, as well as introducing them in the process of listening to stories, by guessing the meaning of words by children, suggesting that the context should prompt the meaning of the word and that the context is well remembered. The next active method is a making children sentences and dialogues on a certain topic the method of creative games close to it (the situation is proposed; children should form a certain dialogue with it). One of the means consolidation is it staging of fairy tales. When staging children memorize the text by heart. Also to learning by heart a text of poems and songs.

You also can use a passive methods of fixing vocabulary. In the first step of education you can to use fulfillment various requests by children. The passive methods include listening to a story by a kindergartener, reviewing videos that the kindergartener comments on. An interesting method is it to use of audio recordings where children listen to familiar poems and songs.

The great importance on the development of polylingualism in preschoolers mast games. The form of the game is chosen depending on the specific goal. Some teachers believe that the study of vocabulary requires a quiet game, but fixing provides for outdoor games. Others argue that at all stages of the pedagogical process (at the stage of introduction, working out, fixing the material and creatively operating it) can be used as those and other games. At the lessons used didactic games, drama-games, active games, etc. So that the duration of lessons does not affect children's fatigue, quiet board games with mobile games should be combined [4].

Many trainings use the learning of the scenes of small fairy tales, in which all children are heroes in turn. Game in a fairy tale helps children learn vocabulary, gradually mastering certain features of dialogue, intonations of colloquial foreign speech. In place of quiet games come active games or physical exercises. Children with great pleasure to do physical exercise under the team in a foreign language. You can to

use active games to learn verbs. Actions and gestures of the children themselves during the game help in the quickest assimilation of the material.

Such as methods make it possible to activate and replenish lexical reserves, more effectively consolidate the conceptual apparatus, and contribute to the efficiency the process of polylingualism formation. Regular comparison of various techniques and methods helps children to realize the diversity of the forms of their implementation in different languages. It is helps to overcome difficulties in learning a language and mastering other languages.

References:

1. Жутова, Е.М. Полиязычие как один из факторов полноценной социализации личности в современном обществе // Наука и образование. – 2013 – № 2(69). – С. 30

2 Чистякова Т. А. и др. Обучение иностранным языкам в детских садах. М., «Просвещение», 1964. - 299 с.

3. Маслова А. П. Формирование продуктивной иноязычной речи дошкольников. В кн.: «Научно-педагогические проблемы обучения русскому языку в подготовительных классах национальных школ». Сборник докладов М., «Педагогика», 1973. - 190 с.

4. Беляев Б. В Психологические основы усвоения лексики иностранного языка. М., «Просвещение», 1964. - 136 с.

5. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения, утвержденного ППРК от 13 мая 2016 года № 292.

Кучикова К.С.

КГУ Областная специальная школа-интернат №1 для детей с нарушением зрения, Караганда, Казахстан

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНЫХ ФОРМ РАБОТЫ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ

Одной из проблем специального образования является падение интереса учащихся к учебе. Актуальным вопросом остается форма обучения, при которой мотивационный потенциал был бы направлен на эффективное освоение школьниками с нарушениями зрения образовательной программы. Нужно заинтересовать, обучение следует проводить в естественной форме, чаще менять вид деятельности, такой вариант обучения даст ребенку возможность не уставать от однообразных уроков. Одной из целей изучения литературы в основной школе на современном этапе является развитие интеллектуальных и творческих способностей, необходимых для успешной социализации и самореализации личности. В век компьютерных технологий, социально-экономических, политических преобразований от человека требуется поступать в соответствии с ситуацией – творчески.

Изучая данный вопрос на теоретическом уровне, я пришла к мнению, что включение методов и приёмов ТРИЗ способствует развитию речи, мышления, помогает строить высказывание в соответствии с законами логики, искать взаимосвязи между предметами и явлениями действительности, видеть мир в системе. Основной принцип ТРИЗ – каждый ребёнок талантлив от природы, воспитание личности через творчество. Творческая деятельность всегда связана с созданием чего-либо нового, открытием для себя новых знаний, обнаружения в самом себе новых возможностей.

На таких уроках, при правильной организации, «зажгутся глаза слушающего о глаза говорящего»:

Уроки в форме соревнования и игр: конкурс, турнир, эстафета (лингвистический бой), дуэль, КВН, деловая игра, ролевая игра, кроссворд, викторина и т. п.

Уроки, основанные на формах, жанрах и методах работы, известных в общественной практике: исследование, изобретательство, анализ первоисточников, комментарии, мозговая атака, интервью, репортаж, рецензия.

Уроки, основанные на нетрадиционной организации учебного материала: урок мудрости, откровение, урок-блок, урок-«дублёр» начинает действовать».

Уроки, напоминающие публичные формы общения: пресс-конференция, аукцион, бенефис, митинг, регламентированная дискуссия, панорама, телепередача, телемост, рапорт, диалог, «живая газета», устный журнал.

Уроки, опирающиеся на фантазию: урок-сказка, урок-сюрприз, урок-подарок от Хоттабыча.

Уроки, основанные на имитации деятельности учреждений и организаций: суд, следствие, трибунал, цирк, патентное бюро, учёный Совет.

Перенесённые в рамках урока традиционные формы внеклассной работы: КВН, «следствие ведут знатоки», утренник, спектакль, концерт, инсценировка художественного произведения, диспут, «посиделки», «клуб знатоков».

Интегрированные уроки.

Трансформация традиционных способов организации урока: лекция-парадокс, парный опрос, экспресс-опрос, урок-зачёт (защита оценки), урок-консультация, защита читательского формуляра, телеурок без телевидения.

Практически все они позволяют задавать проблемные вопросы и создавать проблемные ситуации, решать задачи дифференцированного обучения, активизируют учебную деятельность, повышают познавательный интерес, способствуют развитию критического мышления. Нетрадиционные же уроки русского языка и литературы обеспечивают системный анализ лингвистических сведений, развивают языковую наблюдательность. На уроках русского языка и литературного чтения мною используются такие приемы ТРИЗ, как: **групповая работа, критическое мышление, собери фразеологизм, собери пословицу», интеллектуальная разминка, компьютерная интеллектуальная поддержка, резюме, игра с песком, левша, синквейн, урок-беседа с элементами исследования, слововеды.** Излюбленной формой урока ребят является урок-игра. Отличительной особенностью учебно-ролевых уроков является то, что их психологическую основу составляет механизм воображения: ребята представляют себя в определенных ролях, оказываются в заданной

ситуации, совместно решают поставленную задачу. Приняв за основу соответствующий механизм, можно оживить даже самый сложный материал. В чем же успех такого урока? Я думаю, что и в его необычности (использование сказочного, фантастического сюжета, приглашение любимых героев), и в доступности изложения материала, и в использовании яркой наглядности.

Таким образом, особое внимание при подготовке к такому уроку следует обратить на выбор текста. Необходимо так подобрать текст, чтобы он был высоко художественным, при этом необходимо учитывать и возрастные особенности учеников, и объём исследуемого материала. Целесообразно использовать для анализа тексты разных авторов, объединённых общей темой, тексты разных стилей и типов речи, чтобы впоследствии провести сравнительный и сопоставительный анализ. На таком уроке перед учителем возникает задача: исследовать язык художественного текста /нескольких текстов/ «под лингвистическим микроскопом» и вместе с тем не лишить художественное произведение его поэтического очарования и целостности. На практике, перед таким уроком я знакомлю ребят с произведением на уроке литературы, чтобы они имели представление о произведении в целом.

Список использованной литературы:

1. Зиновкина М.М., Гареев Р.Т., Горев П. М., Утёмов В.В. Теория и методика развития творческого мышления учащихся//Концепт.–2014. – приложение 19
2. Мишатина Н.Л. Современная методика: инновационный путь развития. // «Русский язык в школе». – 2009. - №2. – С.6.
3. Музиянова Л.А. Творческие мастерские //«Русский язык в школе». – 2003. - №6. – С.19.

Стасів Н.І., Фелестин В.Р.

*Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана
Франка, Львівська область, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ОСНОВНИХ ВЕЛИЧИН У ПОЧАТКОВОМУ КУРСІ МАТЕМАТИКИ

Вивчення величин та одиниць їх вимірювання у початковій школі необхідно пов'язувати з першими кроками у практичній підготовці учнів до оволодіння ними такими вміннями і навичками, які є необхідними в майбутньому людині будь-якої професії [2; 3].

Уже на дошкільному етапі розвитку дитина безпосередньо сприймає з навколишнього середовища все те, що вона бачить, чує, відчуває, тобто пізнає реальний світ. У результаті цього вона мимовільно одержує первісні, хоч і несистематичні) відомості про працю, природу, суспільство. Пізніше ці відомості систематизуються, використовуються і розвиваються у процесі засвоєння предметів початкової школи. Таким чином, в межах своїх вікових особливостей дошкільники одержують наукові відомості про навколишній світ [3].

Досліджуючи методику вивчення величин у початковій школі, можна зрозуміти, що ця проблема є однією з найактуальніших на сьогоднішній день.

Ще К.Ушинський підкреслював, що «...як тільки стане можливим, треба дати дітям аршин, сажень, терези, дрібні монети. Нехай діти міряють, зважують, лічать. Це пожвавлює навчання, подобається дітям і закріплює їх навички у лічбі»[4, с.145].

Аналіз науково-методичної літератури та особливостей навчальної діяльності молодших школярів переконують, що питання вивчення величин дуже складне, але при використанні різноманітних цікавих форм і методів навчання, учні швидко і легко опановують ці знання [1-3].

У процесі вивчення величин учні повинні [1]:

отримати конкретні уявлення про ці величини,

ознайомитися з одиницями їх вимірювання,

оволодіти уміннями вимірювати величини: користуватися спеціальними приладами, та виконувати виміри "на око",

навчитися подавати результати вимірювання в різних одиницях,

знати співвідношення між одиницями вимірювання величин і вміти переводити більші одиниці вимірювання у менші, і навпаки;

виконувати арифметичні дії над іменованими числами.

Поняття величини – найважливіше поняття математики; кожна величина – це деяка узагальнена властивість реальних об'єктів оточуючого світу. Усі величини можна вимірювати, при чому процес вимірювання завжди однаковий: обирається одиниця вимірювання і підраховується скільки разів вона міститься в даній величині.

Вивчення довжини, маси, місткості, часу, вартості, площі та способів вимірювання цих величин перебуває у тісному зв'язку з вивченням нумерації натуральних чисел і арифметичних дій над ними [1; 3]:

– навчання вимірюванню пов'язується з навчанням лічби;

– нові одиниці вимірювання вводяться після введення відповідних лічильних одиниць;

– арифметичні дії виконуються як над числами, так і над величинами.

При вивченні величин діти повинні чітко розуміти різницю між поняттям "число" і "величина" та зв'язки між ними: "число виникає як результат вимірювання величин".

Одиниці вимірювання величин вводять поступово по концентрах – десяток, сотня, тисяча, мільйон.

У результаті виконання практичних вправ та розв'язування задач учні знайомляться з основною властивістю величин:

– якщо відрізок складається з двох відрізків, то його довжина рівна сумі довжин відрізків, які його складають;

– якщо тіло складається з кількох частин, то його маса дорівнює сумі мас цих частин. При умові, що кожний раз вимірювання виконувалося однією й тією самою одиницею вимірювання!

Згідно з програмою, у 1–2 класах учні знайомляться з такими величинами, як: довжина (одиниці вимірювання – сантиметр, дециметр, метр), маса (одиниця вимірювання – кілограм), місткість (одиниця вимірювання – літр), вартість

(одиниці вимірювання – копійка гривня), час (одиниці вимірювання – година, доба, тиждень). Учні порівнюють, додають і віднімають іменовані числа.

У 3–4 класах учні поглиблюють свої знання про основні величини та співвідношення між одиницями вимірювання величин. Порівнюють, додають і віднімають іменовані числа, подані в одиницях довжини, маси. Знайомляться з швидкістю об'єктів, площею та способами їх вимірювання.

Процес ознайомлення учнів з величинами ефективний за таких умов:

якщо чітко додержуватись етапів роботи при ознайомленні з величинами;

використовувати різні види наочності;

здійснювати інтегрований підхід до вивчення величин;

використовувати творчі вправи при вивченні величин у початковому курсі математики.

Таким чином, послідовне застосування цих вимог у навчанні забезпечить систематичну роботу вчителів щодо вивчення величин у початковій школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданович М.В. та ін. Методика викладання математики в початкових класах: Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів// Богданович М.В., Козак М.В., Коваль Я.А. – К.: “А.С.К.”, 1998.–342 с.
2. Бондар В.І. Вивчення величин у початковій школі/ Бондар В.І., Комар О.А., Гришко А.Г.// Метод. рекомендації. –К., 1998.– 48с.
3. Король Я.А. Формування практичних умінь і навичок на уроках математики / Король Я.А. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2000. — 136 с.
4. Ушинский К.Д. Собрание соч./ Ушинский К.Д. – М.: Просв.–1965.–т.7.–256с.

Иванова Е.В., Перминова Н.М.

*Северо-Казахстанский государственный университет имени М.Козыбаева,
Казахстан*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА ПРОЕКТОВ НА УРОКАХ ПОЗНАНИЯ МИРА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

На современном этапе главной задачей государственной образовательной политики является создание условий для достижения нового качества образования в соответствии с перспективными потребностями современной жизни, обеспечение доступности образования для всех детей.

Знание как ценность перестало быть «символическим капиталом», оно превратилось в «средство преобразования ситуации, т.к. сегодня остро стоит вопрос о быстром приспособлении человека к слишком часто меняющимся условиям. И отсюда в педагогике появился термин «компетенция».

Дж. Дьюи определяет это понятие «как способность к пониманию и действию, поддерживающих адекватную связь с миром».

Категория «компетенции» является следствием новой экономики и нового подхода к человеческим ресурсам (М.В. Рыжаков). Но Е.Я. Коган утверждает, что «формирование компетенций – это не смена содержания.

Это смена способа, смена технологии». Значит, на уроке надо не только давать знания как таковые, а знания и умения соединять с адекватным восприятием мира. Только тогда, можно говорить о формировании деятельной позиции (позиции исследователя, организатора, коммуникатора).

Но деятельная позиция – это позиция активная, и, следовательно, мы, учителя, должны разными способами, методами активизировать познавательную деятельность учащихся, которая на данный момент резко снизилась по разным причинам: во – первых, дети часто не осознают, зачем им вообще надо учиться; во – вторых, не понимают, как использовать полученные знания в практической деятельности; в – третьих, это, конечно, устаревшие методики, используемые учителем на уроке [1].

Одной из проблем, волнующих учителя, является вопрос: как развить у ребенка устойчивый интерес к вопросам экологии, к учебе, к знаниям, сформировать потребность в самостоятельном поиске. Решение этих задач опирается на мотивационно-потребностную сферу ребенка.

Для этого необходимо, чтобы в школе особое место занимали такие формы занятий, которые обеспечивают активное участие в уроке каждого ученика, повышают авторитет знаний и индивидуальную ответственность школьников за результаты учебного труда. Одним из способов решения этих задач является правильная организация деятельности учащихся в системе обучения познанию мира.

Одной из главных задач в организации учебной деятельности мы видим создание таких условий, когда у учащихся формируется потребность в реализации творческого потенциала. Работать над активизацией познавательной деятельности – это значит формировать положительное отношение младших школьников к учебной деятельности, развивать их стремление к более глубокому познанию изучаемого предмета.

Вопросы активизации учения школьников относятся к числу наиболее актуальных проблем современной педагогической науки. Реализация принципа активности в обучении имеет определенное значение, так как обучение и развитие носят деятельный характер и от качества учения как деятельности зависит результат обучения, развития и воспитания школьников.

Активизация учения есть, прежде всего, организация действий учащихся, направленных на осознание и разрешение конкретных учебных проблем. Степень активности школьников является реакцией, методы и приёмы работы являются показателем моего педагогического мастерства [2].

Активными методами обучения следует называть те, которые максимально повышают уровень познавательной активности школьников, побуждают их к старательному учению.

Эффективность обучения проявляется, прежде всего, в активизации учебной деятельности школьников.

Ученик должен не просто запоминать правила или определения понятий, не пассивно воспринимать в готовом виде разъяснение учителем новых знаний, а «добывать» и осмысливать эти знания в посильной самостоятельной работе.

Полученные таким путем знания во много раз лучше запоминаются и усваиваются, чем механически заученные».

Активизация познавательной деятельности достигается в условиях тесной связи теории и практики в обучении. Закрепление, обогащение и систематизация знаний осуществляются в процессе их осознанного применения, предполагающего теоретическое обоснование практических действий, с одной стороны, и практическое приложение законов и правил - с другой.

Частые переходы от теории к практике и наоборот являются одним из условий развития учащихся, успешного овладения знаниями. Исследованиям должно предшествовать усвоение тех исходных теоретических положений, которые определяют содержание выполняемых практических действий. Только в этом случае при исследовании осуществляется сознательное применение теоретических знаний.

Чтобы пробудить интерес к уроку, надо стараться не только привлечь внимание детей к каким-то элементам предмета, но и вызвать у ребят удивление, поэтому важно создавать такие ситуации на уроках, которые вызывают приятные удивления, потому что именно удивление вызывает у детей более острое, сосредоточенное внимание.

Знакомство с природными богатствами родного края при организации проектной деятельности нельзя ограничить рамками школьных занятий, поэтому необходимо проводить различные формы биологической подготовки: погружения в природу, экскурсии, внеурочная проектная деятельность. Примеры некоторых форм подготовки.

1. Экскурсия по заданному маршруту. Во время подобных походов ребенок находится среди прекрасных пейзажей, видит подлинные исторические памятники – все это помогает закрепить в душе младших школьников чувство прекрасного и интересного от открытия нового, которое служит ориентиром на протяжении всей последующей жизни.

2. Погружение в природу и историю. (Изучение природных и исторических памятников). Учащиеся погружаются в природу и историю - выезжают в течение года на одно и то же место. Это дает возможность наблюдать и фиксировать изменения, которые происходят в природе в течение года. Кроме того, учащиеся изучают направления воздействия человека на природу.

Развитие активности, самостоятельности, инициативы, творческого отношения к делу, интереса к окружающей природе - это требования самой жизни, определяющие во многом то направление, в котором следует совершенствовать учебно-воспитательный процесс, включающий в себя психологические аспекты урока.

Одновременно проектные работы детей представляют собой один из способов контроля учащихся, которому придаётся огромное значение в рамках учебного процесса, поскольку:

успешный самостоятельный творческий поиск является показателем глубокого усвоения знаний и творческого развития личности;

знания проявляются в нестандартной, новой ситуации с использованием умений детей из разных образовательных областей;

выявляется уровень личностного отношения учащихся к учебному труду;

проявляется умение работать в коллективе и способность брать на себя ответственность за качество выполненной работы;

детьми проявляется учебная инициатива и самостоятельность, происходит их становление как личностей, способных активно действовать в современной жизни [3].

Проблема экологического образования младших школьников является актуальной на столько, что на сегодняшний день ей оказывают достаточное внимание в научной и методической литературе. В современной школе производится поиск путей по формированию экологической образованности младших школьников на уроках и во внеурочное время.

Благодаря разнообразным формам и методам работы происходит обогащение нравственного опыта детей, воспитание положительных качеств личности, формирование этических чувств, воспитывается бережное отношение к природе, стремление изменить мир к лучшему.

Таким образом, метод проектов помогает активизировать учеников, у большинства детей появляется интерес к новым знаниям по познанию окружающей среды, желание добыть их, чтобы применить тут же для решения поставленных в проекте задач. Самым главным результатом проектных технологий является формирование у детей умения вести себя в условиях, когда требуется в короткое, ограниченное время сделать много разнохарактерных дел,

большинство из которых встретились впервые, и надо не растеряться, не испугаться неизвестности, а быстро понять, каких знаний не хватает, решить, где и как эти знания можно получить, а получив их, сейчас же применить и увидеть результат своих действий. Пройдя такую цепочку, ребёнок становится гораздо более уверенным в своих силах, у него исчезает страх перед неизвестными ранее делами, страх перед недостатком знаний – он учится учиться.

Литература:

1. Пахомова Н.Ю. Учебные проекты: методология поиска. // Учитель. – 2000. – № 1. – С. 41-45.
2. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В., Петрова А.Е. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. – М.: Знание, 2007. – 256 с.
3. Чиркова Е.Б. Модель урока в режиме технологии проектного обучения. // Начальная школа. – 2013. – № 12. – С. 28 – 30.

Иванова Е.В., Перминова Н.М.

*Северо-Казахстанский государственный университет имени М.Козыбаева,
Казахстан*

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ОРФОГРАФИЧЕСКИХ НАВЫКОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Проблема развития орфографической грамотности всегда волновала учителей, методистов, родителей, она всегда стояла чрезвычайно остро не только в педагогике, но и в социальной жизни, так как грамотность человека – это показатель его культуры. Достижение высокого качества орфографических навыков по-прежнему остается одной из наиболее сложных задач обучения в начальной школе.

Актуальной остается она и сейчас, так как грамотность письма учащихся остается низкой. Об этом говорят многочисленные ошибки в письменных работах учащихся. Одна из главных причин этого – в направленности обучения на знание правил, а не на их применение. Опыт работы с учащимися показывает, что знание правил и умение применять их на практике – это не одно и то же. Почти любое орфографическое правило имеет ряд исключений. Поэтому часто путь «от умения, опирающегося на правило, - к навыку» оказывается неэффективным. Известно, что есть немало учащихся, которые хорошо знают правила, умеют их применять при выполнении орфографических упражнений и все же допускают ошибки на те или иные правила при самостоятельном письме. Вместе с тем часто встречаются ученики, которые, не зная никаких правил, пишут достаточно грамотно. В обоих случаях учитель должен научить школьников, как пользоваться правилом, дать учащимся рекомендации грамотного письма.

Указания на необходимость четко организованной работы по применению правил содержатся в трудах Д. Н. Тихомирова, Н. С. Рождественского, Н. Н. Алгазиной и других.

В 60-е годы идея строгой организации мыслительной деятельности ученика в процессе формирования у него умений и навыков нашла свое обоснование в работах психологов, плодотворность ее была подтверждена экспериментально.

Наиболее полно механизм формирования умений и навыков раскрыт в работах Д. Н. Богоявленского. Ученый показал, что, заменяя стихийную выработку умений у каждого ученика созданием (совместно педагогом и учащимся) целенаправленной четкой системы умственных приемов, мы способствуем тем самым быстрейшему пониманию и освоению нового материала. При этом активность учащихся не снижается, а, наоборот, возрастает за счет постоянного и сознательного применения систематизированных знаний.

Действительно, теоретический материал курса русского языка представляет для школьников некоторые трудности, так как представлен в большем объеме, который необходимо не только усвоить, но и применять на практике.

В учебном процессе обеспечивается ускоренный темп познания явлений действительности. Процесс обучения строится с учетом возрастных особенностей учащихся, в связи с чем соответственно изменяются формы и методы познавательной деятельности. Многие виды знаний приобретаются учащимися не путём созерцания изучаемых объектов, а опосредованным путем, т.е. через рассказ учителя, описания, различную информацию [1].

Русский язык – один из самых трудных школьных предметов. С одной стороны, знание родного языка дается ребенку с детства, он овладевает им так же естественно, как дышит и растёт. С другой стороны, - это сложная школьная дисциплина, требующая большого труда, источник бесчисленных неудач и огорчений. Чтобы хорошо усваивать правила русского языка и быстро и точно применять их, школьник должен овладеть целым рядом общих умений и навыков. В педагогической психологии, общей дидактике и частных методиках много внимания уделяется проблемам формирования у учащихся навыков и умений. В связи с требованиями подготовки детей к труду, к жизни, к активному участию в ней этот вопрос в современной школе приобретает особую актуальность [2].

Навыки – автоматизированные компоненты деятельности, которые входят в ту или иную целенаправленную активность человека как средство достижения этой деятельности. По мере выработки навыка лишние движения и операции устраняются, отдельные операции и движения сливаются в одно сложное действие, сознание все больше направляется не на способы действия, а

переносится на его результаты, операции (двигательные, интеллектуальные) начинают осуществляться быстрее, улучшается самоконтроль.

Особой разновидностью речевого навыка является орфографический навык. Орфографический навык – это навык письменной речи. Когда человек пишет письмо или книгу, он задумывается над содержанием того, о чём пишет, а не над орфографией каждого слова. Актуально осознает то, что находится в светлой точке сознания, т.е. является целью деятельности [2., с.18]. В словаре – справочнике по методике русского языка об орфографическом навыке говорится: орфографический навык – совокупность автоматизированных компонентов орфографических действий учащихся; относится к числу интеллектуальных навыков [3].

Решая вопрос о работе над формированием у школьников орфографических навыков, учитель должен прежде всего учитывать психологическую природу орфографического навыка. Навыки – это автоматизированные компоненты сознательной деятельности. При этом нужно учитывать, что слово, «автоматизированный» означает способ образования навыка как действия, вначале основывающегося на сознательном применении определённых правил и лишь затем в процессе упражнений подвергающегося автоматизации.

Важно еще обратить внимание на следующее обстоятельство: автоматизированный навык позволяет на каждом шагу, в частности при затруднениях, вновь становиться сознательным. Навыки формируются на базе умений, т.е. умения по мере автоматизации становятся навыками. Умения в свою очередь связаны с усвоением знаний и их применением на письме [4].

В школе формируются следующие виды орфографических умений и навыков:

- нахождение в слове орфограмм;
- написание слов с изученными видами орфограмм, в том числе слов с непроверяемыми написаниями;
- обоснование орфограмм;
- нахождение и исправление орфографических ошибок.

Условия, необходимые для формирования орфографических навыков, таковы:

- высокий научный уровень преподавания орфографии;
- связь между формированием орфографических навыков и развитием речи;
- знание орфографических правил;
- знание схемы применения правил (схемы орфографического разбора) и умение производить орфографический разбор, способствующий применению правил;
- упражнения, отрабатывающие умения применять орфографическое правило.

Причём следует подчеркнуть, что упражнения и правильно понятая тренировка – это не повторение одного и того же первично произведённого движения или действия, а повторное разрешение одной и той же задачи, в процессе которой первоначально движение (действие) совершенствуется и качественно видоизменяется [5].

Показателями успешного формирования навыка являются:

- увеличивающаяся быстрота выполнения отрабатываемых движений;
- повышение их качества, точности, согласованности;
- падение физического и нервного напряжения у самого работающего человека.

Как известно, орфографическая грамотность должна закладываться в младших классах. Однако во время обучения в начальной школе у большинства детей она не формируется.

Таким образом, чтобы выработать орфографический навык, учитель должен научить ученика:

- находить орфограммы;
- устанавливать тип орфограммы и относить ее к определенному правилу;
- применять правило (правильно выполнять алгоритм решения);
- осуществлять орфографический самоконтроль.

При изучении новой орфограммы, а, следовательно, и формировании определенного навыка учителю важно знать, какими знаниями и умениями

обладает ученик, какими операциями он должен владеть. Только тогда усвоение нового будет успешным.

По характеру орфографические навыки можно разделить на две группы:

- навыки, формируемые на фонетико-словообразовательной основе (правописание корней, приставок, суффиксов);
- навыки, формируемые на морфолого-синтаксической основе (правописание окончания).

Таким образом, если в начальной школе необходимо знакомить детей со всеми опознавательными признаками орфограмм и добиваться их прочного усвоения в деятельности, то в старших классах (5-7) следует продолжить эту работу, закрепляя уже изученное и формируя новые орфографические навыки в систему.

Литература:

1. Бондаренко С.М. Беседы о грамотности. – Изд. «Знание» – М., 1977. – 358 с.
2. Львов М. Р. Словарь-справочник по методике русского языка: Учеб. пособие для студентов пед. институтов по спец. «Рус. яз. и лит.». – М.: Просвещение, 1988. – 240 с.
3. Буркова Т.В. К.Д.Ушинский об упражнениях при обучении грамматике и правописанию// Начальная школа.-1991. – №11. – С. 76-80.
4. Рубинштейн С.А. Основы общей психологии. – М., 1978. – 346 с.
5. Иванова В.Ф. Трудные вопросы орфографии. – М., 1982. – 268 с.

Муханова О.М.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ РОБОТИ З ТЕКСТОМ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

В процесі навчання іноземної мови текст є як метою, так і засобом навчання. При роботі з текстом учні набувають навичок оперування мовним матеріалом, вчаться диференціювати, реконструювати, трансформувати й конструювати мовні одиниці з метою вирішення певних комунікативних завдань.

Інтерактивні методи - це посилене педагогічна взаємодія, взаємовплив учасників педагогічного процесу через призму власної індивідуальності, особистого досвіду. Інтерактивна взаємодія характеризується високим ступенем інтенсивності спілкування його учасників, їх комунікації, зміною та різноманітністю видів діяльності, форм і прийомів.

У методичній літературі дається докладний опис численних інтерактивних методів. Зупинимося на тих з них, які, на наш погляд, найбільш прийнятні для роботи з іншомовним текстом. Вибір того чи іншого методу залежить, в першу чергу, від етапу роботи над текстом.

Передтекстовий етап передбачає групову і парну роботу учнів з дошкою, роздатковим матеріалом, фрагментами тексту, живу комунікацію. Його метою є зняття мовних труднощів в розумінні змісту тексту, формування мовної здогадки, навичок словотворення, аналіз значень окремих слів і фраз.

Застосування інтерактивних методів на передтекстовому етапі активізує процес мислення ще до безпосереднього читання або сприйняття тексту на слух. Учні отримують можливість використовувати вже накопичені знання і особистий досвід по темі, вибудовуючи свої припущення про можливий зміст тексту. На даному етапі я активно використовую наступні інтерактивні методи: «Асоціації», «Передбачення по заголовку тексту», «Можливі пропозиції».

Застосування інтерактивних методів на текстовому етапі націлене на отримання основної та другорядної інформації з тексту за допомогою знаходження лексико-семантичної основи об'єднання смислових відрізків в єдине ціле. Ефективними на цьому етапі є методи: «Заверши фразу», «Знайди помилку», «Ключове слово».

Післятекстовий етап включає форми роботи, спрямовані на контроль розуміння змісту тексту і його інтерпретацію: вправи питання-відповідь, диференційований переказ, розширення і продовження розповіді учнями, складання ситуації до тексту, складання оповідання за аналогією, складання діалогу по темі розповіді, драматизацію тощо. Прослуханий або прочитаний текст є базою для створення нових текстів. Один і той же текст можна прокоментувати, проінтерпретувати. На матеріалі заданого тексту можна створювати тексти-повідомлення, тексти-описи, тексти-міркування, тексти-коментарі і т.п.

Інтерактивні методи на післятекстовому етапі роботи над текстом відкривають можливості для застосування учнями свого унікального життєвого досвіду, свого світовідчуття в процесі вирішення комунікативних завдань, розвитку логічного мислення, уяви, пам'яті, уваги

Крім вищеописаних методів роботи ефективними є рольова гра і драматизація. Рольова гра має великі навчальні можливості: являє собою саму точну модель спілкування, володіє великими можливостями мотиваційно-спонукального плану, сприяє формуванню навчального співробітництва і партнерства, сприяє розширенню сфери спілкування, має велике освітнє значення. Ігри-драматизації, в основному, відтворюють життєві враження за сценарієм, вони корисні для розвитку уяви та образної, виразної мови, тому що учасники не тільки переосмислюють авторський текст, а й самі стають співавторами імпровізованої постанови.

В процесі навчання читання та аудіювання, необхідно дотримувати передтекстовий, текстовий і післятекстовий етапи роботи. Інтерактивні методи роботи, застосовувані поетапно, дають можливість розвивати не тільки мовні навички та вміння, але також дозволяють використовувати іноземну мову як засіб спілкування, розвитку уяви, пам'яті, логічного мислення. Все це підвищує мотивацію до вивчення іноземної мови, сприяє формуванню комунікативної компетенції учнів.

Література:

1. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання у немовному ВНЗ. / Барабанова Г.В. – К.: Фітма «ІНКОС», 2005. – 315 с.
2. Кулькіна Є.А. Прийоми роботи з навчальними текстами з англійської мови на передтекстовому етапі. / Є.А. Кулькіна // Іноземні мови в школі. – 2007. № 5. – С. 74.
3. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови / В. Редько// Рідна школа. – 2011. – № 8-9. – С. 28-36.
4. Скляренко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок та вмінь / Н.К. Скляренко // Іноземні мови. – 1999. – № 3 – 28 с.
5. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе. // Фоломкина С.К. – М.: Высшая школа, 2005. – 254 с.

М.п.н, ст. преподаватель Тазабекова А.С.

Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеті, Қазақстан

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы [1], ҚР стратегиялық дамуының «Қазақстан - 2050» бағдарламасы [2], ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламаларында мемлекеттік саясаттың басты принциптері ретінде жеке адамның шығармашылық әлеуетін дамыту, білім берудің дамытушы сипатын арттыру мәселелері басты міндеттер қатарына қойылған [3].

Ұзақ жылдар бойы бастауыш білім берудің негізгі мақсаты – оқушыға білім, іскерлік, дағдыны қалыптастыру деп қарастырылып келген еді. Ал соңғы онжылдықта мектептің алдында жеке тұлғаның ерекшеліктерін ескере отырып, ойлай алатын, алған білім-білік дағдыларын шығармашылықпен қолданысқа енгізе алатын жеке тұлғаны қалыптастыру мақсаты айқындалып отыр.

Оқушының шығармашылық қызығуының дамуы, жеке тұлғаның қалыптасуы барысында дамитындықтан оқушының жас ерекшелігіне аса мән берілуі тиіс.

Кіші мектеп жасынан бастап шығармашылық жұмыстарды орындауға дағдыланған оқушы жоғары сыныптарда кездесетін шығармашылық-тәжірибелік жұмыстардың кез-келген түріне бейім келеді. Сонымен қатар өмірде кездесетін кейбір мәселелер мен жағдаяттарды өздігінен жаңа форматта шешуге ұмтылады.

Жалпы шығармашылық дегенді көп ғылыми-әдістемелік еңбектерде оқушының өз бетінше жаңа бір бейне құруымен сипаттайды, яғни іс-әрекеттің қандай түрінде болсын жаңалық ашу арқылы, өзіндік және даралық дамудың бір көрінісін байқатқан жағдаймен түсіндіреді.

«Шығармашылық» деп жаңалық ашатын әрекетті атаған және осы мәселені терең зерттеген педагогтардың бірі А.З. Зак – оны «даму» ұғымымен қатар қояды. Өйткені әрбір жаңалық, әсіресе интеллектуалдық тұрғыдағы болса,

ол баланың психикасын жаңа сапалық деңгейге көтереді деп есептейді. Бұл пікір біздің ойымызша, бүгінгі күнгі педагогиканың талаптарына сәйкес келуімен құнды [4].

Ал қазақстандық ғалым Б.А.Тұрғынбаева өз еңбегінде шығармашылықты төмендегідей ерекшеліктермен сипатталған адам әрекеті ретінде қарастыра келе:

- шығармашылықта қарама-қайшылықтардың болуы;
- әлеуметтік және жеке адамға тән мәнінің болуы;
- шығармашылыққа арналған шарттардың, жағдайдың болуы;
- шығармашыл тұлғаның даралық қасиеттерінің болуы;
- нәтиженің жаңалығы, сонылығы, – деп атап көрсете отырып,

шығармашылық қайшылықтарды шешуге бағытталған, ол үшін жекелік қасиеттердің болуын талап ететін, нәтижесінде әлеуметтік не жеке адам үшін мәні бар соны жаңалыққа әкелетін адам әрекеті, ал бастауыш сынып оқушысының шығармашылығы тек өзіне ғана жаңалық болып табылатын, субъективті жаңалық, – деп қорытынды жасаған [5].

Шығармашылық – адамның өмір шындығында өзін-өзі тануға ұмтылуы, өздігінен сапалы, дәлелді шешімдер қабылдай білуге үйренуі. Ол адам бойындағы қабілеттерін дамытып, олардың өшуіне жол бермей, оның рухани күшін нығайтып, өмірден өз орнын табуға көмектеседі.

Шығармашылықтың мәні, шығармашылық іс-әрекет туралы әр кезде әр түрлі пікірлер айтылған. Мысалы, XX ғасырдың басында белгілі философиялық сөздікте: «Шығармашылық – жаңа нәрсе ойлап табу, жаңалық ашу. Ол әр адамға тән нәрсе емес, құдайдың құдіретімен болады. Ал адам шығармашылығы тек салыстырмалы түрдегі әрекет», – деп көрсетілген [6].

Оқушылардың бойындағы шығармашылықтың дамуына кедергі келтіретін үш нәрсе бар: біреуі – «сәтсіздікке ұшыраймын, қолымнан еш нәрсе келмейді» деген қорқыныш, екінші - өзіне-өзі көңілі толмаушылық сезімі (не істесе де өзіне ұнамайды, кейде өзін-өзі жек көріп кетеді), үшіншісі – жалқаулық. Оқушыларды осындай келеңсіздіктерден құтқарудың жолдары:

оқушылардың шығармашылық жұмыстармен айналысуына сабақ үстінде, үйде қолайлы жағдайлар туғызу;

кіші мектеп жасындағы оқушыларды шығармашылық бағытқа жүйелі түрде баулып отыру.

Мұғалім оқушы шығармашылығын дамыту, бағыт-бағдар беру ісінде мыналарды естен шығармағаны дұрыс деп ойлаймыз:

- шығармашылық тапсырмалардың мазмұнын, түрін ойлап табу;
- шығармашылық міндеттерді оқушыға ұсынудың әдіс-тәсілдерін білу;

- фактілер мен мәліметтерге педагогикалық, әдістемелік тұрғыдан баға беру, қорытынды және теориялық, практикалық тұжырымдар жасау.

Тұлғаның шығармашылығы қоршаған әлемді өзгертіп, жаңа небір құндылықтарды өздігінен құра алатын, белсенді тұлға формасы ретінде анықталады. Ал, шығармашылық тұлға қалыптастыру дегеніміз оқушылардың танымдық ізденістері мен зерттеушілік дағдысын дамыту жұмыстарының тиімді ұйымдастырылуымен сипатталады. Жалпы қабілет деген ол әр баланың табиғатына тән туа біткен қасиет. Ал мұғалімдердің міндеті, олардың бойындағы шығармашылық қабілеттерін ашып, оның әрі қарай дамып-жетілуіне көмек қолын созу болып табылады. Ол үшін мұғалім алдымен балалардың бойындағы қабілеттерін сезіне білуі, олардың не нәрсеге икемділігі басымдығын анықтай алуы керек. Осы мәселелер анықталған соң оларды қандай шығармашылық іс-әрекетке баулу мен дамыту кезегі тұрары сөзсіз. Оқушыларды шығармашылыққа баулу дегеніміз оларды өз еңбектерінің соңғы нәтижесін көруге, оны өзінің шама-шарқынша бағалай алу әрекетіне бағыттау. Оқушының өзіне тән шығармашылық мүмкіндігі оның жеке тұлға ретінде қалыптасу кезеңімен қатар пайда болады. Сондықтан да бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық әлеуеті осы кезеңнен бағыт-бағдар алып қалыптаса бастауы керек. Қазіргі таңда қоғамның барлық саласында белсенді, шығармашылық әлеуеті дамыған, еркін және жан-жақты жетілген тұлға тәрбиелеу - ұстаздар алдындағы ең жауапты да, басты мақсаттың бірі болып отырғаны даусыз.

Өмірде кездесетін әр түрлі күрделі мәселелер мен қиындықтардың түйінін қиналмай шеше білу тек шығармашылық әлеуеті кемелденген адамның ғана қолынан келетіні шындық. Шығармашыл адам батыл, еркін, қиялы ұшқыр, сезімі әсерлі болуымен қатар, ой қызметі де ерекше, қайшылықтарды түсінуі, заңдылықтарды анықтай алу қасиеті жоғары, шығармашылыққа деген құштарлығы өте жоғары болып келеді. Ал бастауыш сынып оқушыларының бойынан осы қасиеттердің табылуы қазіргі таңның ең өзекті мәселелерінің бірі болып отыр. Олардың бойында осы қасиеттерді дарытудың бірден-бір себепкері

әріне бастауыш сынып мұғалімдері екені айтпаса да түсінікті. Олай болса оқушылардың шығармашылық іс-әрекетін бастауыш сыныптың математика сабақтары арқылы қалай қалыптастыруға болатындығын қарастырып көрелік.

Ол үшін біріншіден, оқушыларды әртүрлі мазмұндағы есептерді шығаруға, оның шартын құра білу дағдысын қалыптастыруға, бір тапсырманы бірнеше қырынан талдай алуға жетелеген дұрыс. Әр сабақтың оқушылардың шығармашылық қабілетін ашып әлеуетін көтеруге бағытталып құрылуына көңіл бөлінуі керек. Әр сабақта оқушыларды қызықтыруға бағытталған логикалық есептер мен жаттығулардың олардың жас ерекшеліктері мен қабілеттеріне қарай жіктеліп қолданылуы, сонымен бірге тапсырмалардың бастауыш сынып оқушыларының байқағыштығын, ойлауын, қиялын дамытуға негізделіп құрылуы тиіс. Бастауыш сынып математика сабағында қолданылатын жұмыстар математикалық біліммен қатар күнделікті өмірде кездесетін әртүрлі жағдайға байланысты болғаны дұрыс. Бұл баланың сабақ барысында алған теориялық білімдерін тәжірибе жүзінде ешкімнің көмегінсіз қолдана алуының алғышарты болып келері хақ. Олай дейтініміз сыныпта шығармашылық әрекетке бағытталған жұмыс түрінің күнделікті тұрмыста кездесетін практикалық іс-әрекетті өз бетімен басқарып кете алуына жол ашады. Баланың ойлау қабілетін оқу мен жазу арқылы дамыту барысында олардың логикалық есептер, кестелер, суреттер, ребустар, сөзжұмбақтар, анаграммалар, оқулық-дәптермен жұмыс істеу іскерліктері де артады. Нәтижесінде оқушылардың өзін-өзі бақылау, бағалау, сөйлеу, тыңдау қабілеттері жетіледі.

Уикипедия – ашық энциклопедиясынан алынған мәлімет бойынша, *әлеует* (потенциал; лат. *potentia* – күш) – қолда бар және белгілі бір мақсаттарға қол жеткізу, қандайда бір тапсырмаларды орындау үшін жұмылдырылуы мүмкін құралдар, көздер, қорлар деп анықтама берілген [7].

Сондықтан да математика сабақтарында бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық жұмысын ұйымдастыру қазіргі таңда кезек күттірмейтін, әрі бастауыш сынып мұғалімдерінен үлкен ізденістер мен шығармашылықты талап ететіндігі айқын. Еліміздің болашағы теориялық алған білімдерін практикада шығармашылықпен қолдана алатын, креативті жастар дейтін болсақ, солардың бойында осы қасиеттердің қалыптасуы мен дамуына бірден-бір себепкер адам ол – қазіргі бастауыш сыныпта қызмет етіп жүрген ұстаздар. Олай болса шығармашылық ой-өріс пен іс-әрекеттер ең бірінші осы

ұстаздарымыздың бойынан табылуы тиіс. Сонымен қатар бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық жұмысын ұйымдастыру барысында тек бастауыш сынып бағдарламасындағы білім мазмұнымен шектеліп қана қоймай, олардың ізденушілік қабілетін дамытуға арналған сыныптан тыс жобаларды да жоспарлап отырған абзал. Атап айтар болсақ келешекте жоғары сыныптарда өтілетін физика және химия пәндеріне пропедевтикалық дайындықты жүзеге асыру мақсатында әртүрлі сарамандық жұмыстар ұсынылуы керек. Оған физикалық шамаларға, заттың күйін анықтауға немесе өзін қоршаған ортаның кейбір өзгерістерін бақылап оның математикалық- сандық өлшемін анықтауға арналған тапсырмалар жүйесін жатқызуға болады. Өзі тұрып жатқан ортаның климаттық жай күйін анықтап бір апталық немесе бір күндік ауа температурасының өзгеру деңгейін есептеп шығаруға немесе күнделікті болып жататын табиғат құбылыстарын бақылап оның да өзгеруіне қарай есептер құрастырып келу ұсынылса. Сонымен қатар 4 сынып оқушыларына өзінің айналасында болып жатқан құбылыстардың қозғалыс жылдамдықтарын бақылап бір апталық көрсеткішті анықтау тапсырмасын ұсынса да болады.

Ал дарынды әрі физикаға қызығушылығы бар балаларға ағып жатқан судың немесе желдің жылдамдығын анықтау жұмысы тапсырылса оқушылардың зерттеушілік жұмысқа деген оң көзқарастары оянып, шығармашылық қабілетінің артатындығы айдан анық. Ол жұмысты тапсырмас бұрын әрине оқушылардың қабілеті мен неге қызығатындығы жайында мұғалімнің өзі шағын зерттеу жұмысын атқарып, олардың шығармашылық әлеуетін анықтап алғаны жөн. Өйткені кез-келген оқушыға зерттеу-жобалау жұмысын ұсына салуға болмайды. Оған қызығушылығы жоқ оқушы ондай жұмысты қызығушылықпен емес тек мұғалімнің тапсырмасы деп қана құлықсыз қабылдайды да, оның нәтижесіне еш қызықпайды және ол жұмыс бір реттік болып қана қала береді.

Сондықтан да бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық жұмысын ұйымдастырмас бұрын мұғалімнің өзі сол берілетін тапсырма түрлерін жан-жақты зерттеп күтілетін нәтижеге дейін болжап алғаны дұрыс. Олай болмаған жағдайда оқушының жасаған жұмысының нәтижесі дұрыс бағаланбайды және әрі қарай жүйелі түрде жалғасын таппайды деп ойлаймыз. Ал басы бар аяғы жоқ жұмыстың оқушылардың бойына бейберекетсіздік пен жауапкершілікті сезіне алмау, жасаған жұмысының нәтижесіне қанағаттана

алмау сияқты қасиеттердің сіңіп кетуіне әкеліп соқтырады. Осындай келеңсіз қасиеттердің егеменді еліміздің, байтақ жеріміздің болашақ иелерінің бойына дарымауын осы кіші мектеп жасынан бастап аңғарып оны жоюға әрекет ету, ең алғашқы ұстазы бастауыш сынып мұғалімдерінің ғана құзырында.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. -Алматы: Юрист.-96 б.
2. ҚР «Қазақстан - 2050» стратегиялық даму бағдарламасы. -Астана, 2012.
3. ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. -Астана, 2009.
4. Зак А.З. Как определить уровень развития мышления школьника. -М., 1982. – 248с
5. Тұрғынбаева Б.А. Оқыту барысында бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерін дамыту: Пед. ғылымд. Канд-ты... дис. 13.00.01 / Тұрғынбаева.Б.А.- Алматы, 1998. – 386
6. Философиялық сөздік «Қазақ энциклопедиясы» бас редакциясы. – 1993. – 365с
7. <http://kk.wikipedia.org/wiki>. Әлеует.

Садуахасова М.Н., Кенжемуратова С.А.

Таразский Государственный Университет имени М.Х.Дулати

ЖАҢА СЕРПІЛІС-«ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛ»

Болашақ- жас ұрапақтан басталады! Келешектің кемелділігін ойлаған кеменгер ел басымыздың, болашақтың ірге тасын мықтап қалауында атқарып отырған біршама бастаулары жетерлік. Н.Ә.Назарбаев“—қазір бой салыстыратын емес – ой салыстыратын заман”-демекші, қоғамымызда ойы жүйрік азаматтар мен азаматшалардың қажет екенін жіті білеміз. Ел басымыз сәйкесінше білім беруге баса назар аударатынын өзінің жолдаулары мен бағдарламаларында аңғарамыз, соның бірі *үштілділік*. Кез- келген дамыған мемлекеттерді алып қарасақ балаларды өз ана тілінде оқытуды 12 жасқа дейін міндетті етіп отыр. Алайда біздің мемлекетіміз бұл тұрғыда бүлдіршіндерді 1-ші сыныпқа барысымен ана- тілімен қатар орыс тілі және ағылшын тілдерін үйретуді қолға алды. Бұлай болудың да өз себептері бар, еліміз дамушы мемлекеттер қатарында болу үшін,ілгері жылжу себептерімен осындай тәуекелді бастамаларға жол бердік. Елбасымыздың мынадай айтқан сөзі бар“Өмір сүру үшін өзгере білу керек! Оған көнбегендер тарихтың шаңында көміліп қала береді ” міне қазіргі жаһандану ғасырында өмір сүрудеміз, өткен тарихымызды бүгінгі күнмен ұштастыра даму мемлекеттің беріктігін нығайтады.Мемлекетіміз дамыған 30 елдің қатарына қосылуды мақсат тұтты «Мақсатқа жету үшін біздің санамыз ісімізден озып жүруі, яғни одан бұрын жаңғырып отыруы тиіс. Н.Ә.Назарбаев» "Үш тұғырлы тіл"елбасымыздың “ Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру” атты мақаласында 1 тарауында көрсетілген бәсекелік қабілеттілікті арттыру мақсатына сәйкес жасалып отырған бағдарламалар. Бағдарлама арқылы білім нәрәмен сусындап өсіп келе жатқан жас буындардың және білім бұлағына ұмтылған әрбір қаракөзді қандастарымыздың, білім сапасын арттыртып бәсекеге қабілеттілігін шыңдай түсуіне жағдай жасайды.Үштілділікте басымдыққа ие ағылшын тіл болғандықтан,заманның дамуына сеп беретін көптеген ақпараттар легі ағылшын тілінде жазылады.Біз сол жазылған мәліметтерді дәл сол түпнұсқасында оқи білуіміз керек, сонда әр оқыған сайын түрліше түсініп, түрліше ойлап, түрліше әдіс- тәсілдерді біле аламыз. Заман білімділікті талап

етеді, ал білімді мамандар қайжерде де болмасын қоғамда таптырмайды. Қазіргі уақытта БАҚ- да 90% жаңа ақпараттар ағылшын тілінде жазылып жатыр, оған қоса әлемдік бестселлер кітаптар, қоғамның қажеттіліктеріне жарайтын замануи кітаптар ағылшын тілінде жарық көруде. Өткен заманымызға көз жүгіртсекте әлем классикалық кітаптар мен мағлұматтары ағылшын тілінде жазылған. Мәліметтерден біздің де хабардар болуымызға толық құқықымыз бар, сол жазылған бума- бума кітаптардың ішінде толып жатқан тың ойларды, сауаттылықтың деңгейін арттыратын және бәсекелестік қабілеттерімізді дамытуға арналған оқулықтарды оқып өз мүмкіндіктерімізді мейілінше кеңейтуге “Үш тұғырлы тіл” білім беру жүйесінің арқасында іске асырмақпыз. Президент Н.Ә.Назарбаев Қазақстан халқына арналған Жолдауында: «Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын жоғарғы білімді ел ретінде танылуы тиіс. Бұлар: қазақ тілі- мемлекеттік тіл, орыс тілі- ұлтаралық қатынас тілі, ағылшын тілі- жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» -деп айтады, міне біз қазақ ақпараттарынан өзге ағылшын тілінде жазылған жаңалықтарды көбірек білген сайын экономикамыздың жоғары өрлеуін биік дамыған мемлекеттер қатарына қосу ықпалымыз арта түспек. Осыдан 10 жыл бұрын тіл меңгеру аса маңызды рөл атқармады ма? әлде ағылшын мамандардың аздығынан ба? сол уақытта олқылықты оқыған жасөрендер көп болды, десекте сол жіберілген олқылықтарды бүінгі уақытта орнын толтыру көзделді. Ендігі мәселе ағылшын тілін қалай түсінікті меңгере аламыз? Қаншалықты нәтижелі болмақ? Осы мәселелерді ескере отырып президент Н.Ә.Назарбаев өзінің " Ұлт жоспары- бес институционалдық реформаны жүзеге асыру жөніндегі 100 нақты қадам атты бағдарламасының 79- қадамын Білім беружүйесінде – жоғары сыныптар мен ЖОО- дарда ағылшын тілінде оқытуға кезең- кезеңмен көшу. Басты мақсаты-**Даярланатын кадрлардың бәсекелестік қабілетін арттыру және білім беру секторының экспорттық әлеуетін көтеру "** деген тақырыпты жазды. ҚР Президенті 2011-2020 жылдарға арналған “Тілдерді дамыту мен қолдану бағдарламасы мен Тілдер үшбірлігі мәдениет” бағдарламасына сәйес, 2020 жылға қарай қазақ тілін барлық қазақстандықтар, орыс тілін- 95 және ағылшын тілін-25 меңгерулері тиіс деген тұжырымдарын алға тартты. Осы жоспарлы қадамдарды жасау арқылы ағылшы тілін меңгеруімізге өөз жәрдемін тигізеді. Сондай-ақ“Тіл үйрену үшін қажеттілік не мәжбүрлік емес, шынайы қызығушылық маңызды”(А.Б.Августин) әрине ЖОО- да оқып жатқан әрбір

студенттердің өз қызығушылықтарымен ынталары болса бұл қадамдар нәтижелі болады, сонымен қатар ЖОО- да студент өзінің мәдени- ұлттық, этникалық қажеттіліктерін жүзеге асырып, бойында гуманистік, азаматтық қасиеттерді қалыптастыруға қолайлы жағдай жасалып отырғаны дәлел. Мемлекетіміздің біршама ЖОО- да бұл жаңаша білім беру жүргізіліп жатыр, кезеңдік оқыту ЖОО-да оқу ішінде шағын тесттер жүргізу арқылы жаңадан оқуға келген студенттің ағылшын тілінде білім деңгейі анықталып, соған сәйкес топтарға бөлінеді. Осылай әр студент деңгейлеріне қарай кезең-кезеңмен оқытылады Тіл үйренгісі келетін білімгерге оқудан тыс курстық сабақтар қарастырылған, бағасы да қалта көтереді.

Касенова М.Т., Баубаева А.У., Какимова А.К.

Петропавл қ Қазақстан Республикасы

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ЗЕЙІНІН ДАМЫТУДА ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Философ Әбу Насыр әл-Фараби: «Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие керек, тәрбиесіз берілген білім - адамзаттың қас жауы, ол келекшекте оның өміріне қауып әкеледі»-деген екен. Балабақшаны болашақта бүлдіршіндерді ата дәстүрін сақтайтын, инабатты да ибалы, үлкен-кішіні сыйлай білуге үйрететін тәрбие орталығыдеп санауға болады. Қазақ халқы ежелден бала тәрбиесіне аса зор мән беріп, олардың жауынгерлік рухта ержетуін ұқыптылықпен қадағалаған. Жалпы баланың өмірге қадам басардағы алғашқы қимыл әрекеті ойын арқылы басталады. Әсіресе, балабақша жасындағы балалар үшін ойынның мәні ерекше. Ойын мектеп жасына дейінгі баланың жеке басының дамуына ықпал ететін тәрбие құралы. Ойын баланың барлық қабілетінің дамуына айналасындағы дүние жайлы түсініктерінің кеңейуіне, тілінің дамуына, құрбылармен жақындасуына көмектеседі. Баланың қуанышы мен реніші ойын арқылы көрінеді. Балалар ойын арқылы тез тіл табысып, жақсы ұғысады, бірінен-бірі ептілікті үйренеді. Халқымыз ойындарға тек балаларды алдандыру, ойнату әдісі деп қарамай, олардың мінез-құлқының қалыптасу құралы деп те ерекше бағалаған.

Халық өмірін ой арманға меңзейтін шытырман оқиғалы ғажайып қиялы әңгімелер тіл дамыту, ой өрісін кеңейту мүмкіншілігін байыту, тілінен туған жаңылтпаш, жұмбақ, балалар ертегілері, балалар ойынын ойын-сауық жоралғыларын туғызды. Балалардың тілін, ақыл-ойын дамытып, денесін шынықтыратын ойындарды топтастыруымызға болады.

Өткізілген зерттеу мақсаты: мектеп жасына дейінгі балаларда зейінді жетілдіру құралы ретінде ұлттық ойын элементтерін қолдану тиімділігін анықтау.

Зерттеу міндеттері:

Ұлттық ойын элементтерін баланың зейінін жоғарылатуда қолдану ерекшеліктерін анықтау.

Ұйымдастырылған оқу қызметінде пайдаланылатын ұлттық ойын элементтерін жиі қолдану барысында балалардың зейінін жоғары деңгейге жеткізу жолдарын қарастыру.

Дидактикалық ойын формаларын қолдана отырып, балалардың әрекетін дамытуға ықпал ету.

Ұлттық ойын элементтері қосылған дидактикалық ойындар жинағының тиімділігін анықтау.

Ұлттық ойын элементтері қосылған дидактикалық ойын түрлерін қолдануға әдістемелік нұсқаулықтар құрастыру.

Зерттеу әдістері: психологиялық-педагогикалық және әдістемелік әдебиеттерді талдау және жалпылау; балалардың тәжірибе іс-әрекетін талдау; сауалнама, тәжірибе-эксперименталды жұмыс.

Зерттеу болжамы: егер мектепке дейінгі ұйымдарда балаларда зейінді жетілдіру құралы ретінде ұлттық ойын элементтерін қолданса, оның мазмұны теориялық әдістемелік тұрғыдан негізделіп, іс жүзінде тәжірибеге енсе, онда мектеп жасына дейінгі балалардың зейіні жоғары деңгейге жетеді.

Зерттеу жұмысының ғылыми жаңалығы: «Ұлттық ойын негізіндегі дидактикалық ойындар» атты дидактикалық ойындар кешенін әзірлеу.

Зерттеу жұмысының практикалық маңыздылығы: «Ұлттық ойын негізіндегі дидактикалық ойындар» атты дидактикалық ойын кешенін мектепке дейінгі мекемелердің тәрбиешілері мен мектеп жасына дейінгі балалардың ата-аналары қолдана алады.

Практика жүзінде баланың жан-жақты психологиялық жағдайының сапасы мен қасиеттерін бағалауға арналған, сонымен қатар психологиялық даму деңгейін зерттеуге арналған кешеннің әдістемесі қолданылып ұпай көрсеткіштері бойынша зейін диагностикаланды.

Қолданылған зейінді зерттеу әдістері:

1. «Бурдон кестесі» әдістемесі. Мақсаты: Зейіннің тұрақтылығын анықтау.

2. «Мюнстерберг әдістемесі» Мақсаты: уақыт бойынша орындауға әрекеттендіру.

3. «Ландольт сақиналары» әдістемесі. Мақсаты: зейіннің тұрақтылығы мен өнімділігін анықтау және бағалау.

Зерттеу нәтижесінде келесі қорытындылар мен ұсыныстар жасалды:

1. Зейіннің дамуы сезімдерінің, қажеттіліктердің және қызығуларының дамуымен байланысты. Тәрбиеші әрбір баланың зейінінің дара ерекшеліктерін білуі керек. Әрбір баланың немесе бүкіл топ кемшіліктерін жою туралы белгілі міндеттер қоюға болады.

2. Зейіннің кемшіліктерін тудырған себептерді білу қажет және тек қана сол уақытта кемшіліктерді жойып, зейінді тәрбиелеу керек.

3. Зейін кез-келген іс-әрекетті орындаудың шарты болып табылады. Оқу материалын берік меңгеру ең алдымен зейінге тікелей байланысты.

4. Оқу қызметі барысында баланың ырықты зейіні қалыптасып, дамиды. Бұл үшін топ ішінде даму аясына сай мақсатты, тартымды оқу қызметі ұйымдастырылуы керек.

5. Оқу қызметін түрлендіріліп, бір түрден екінші түрге ауысып отыратын болса, немесе балаларда зейінді жетілдіру құралы ретінде ұлттық ойын элементтерін қолданылса, іс-әрекеттің жаңа түрі баланың ырықты зейінін оятып, тұрақтандырады. Сондықтан да, оқу қызметінде осы психикалық үрдістерді дұрыс ұйымдастырып, дамытып отыру қажет.

6. Зейін қасиеттерін жаттықтыру, психологиялық қызмет көрсетудегі өзекті бағыт ретінде, үлгерімін жақсартуға ықпалын тигізеді. Алғашында баланың зейіні эмоциялы қызығушылығымен көрінсе, даму үрдісінде жас ерекшелігіндегі негізгі жетекші іс-әрекеттің объектілері арқылы зейін дами бастайды.

Тамбовцева О.Ф.

(аккомпаниатор, руководитель театрального кружка)

Петрова О.А.

(учитель ИЗО и художественного труда)

ОБОБЩЕНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОПЫТА ПО ТЕМЕ

«ВОЛШЕБНЫЙ МИР ТЕАТРА»

Цель опыта: Создание условий для выявления и развития творческих способностей детей в области театральной деятельности.

Задачи: 1) Познакомить учащихся с разными видами театра; с основами драматургии и режиссуры; обучить элементарным навыкам театрально-исполнительской деятельности и научить применять их на сцене; научить изготавливать театральные костюмы, декорации и др. 2) Развивать интеллектуальные, коммуникативные и предметно-практические качества личности школьника, творческое воображение, художественный вкус и эстетическое чувство прекрасного. 3) Воспитывать дисциплинированность, собранность, настойчивость, чувство ответственности, умение критически оценивать как свою работу, так и работу своих товарищей.

Опыт проводился в течении трех лет. В первый год дети разучивали и исполняли небольшие сценки и делали посильные декорации. Во второй год театральные постановки усложнились, дети изготовили кукол для кукольного театра и несложные декорации к нему. На третий год учащиеся помимо актерской и декораторской деятельности попробовали свои силы в написании сценария. На протяжении этих трёх лет дети постепенно знакомились с видами театра и театральными профессиями на доступном уровне (с 1 по 3 класс начальной школы).

Конечный продукт опыта – созданный детьми сценарий внеклассного мероприятия, в котором участники знакомят зрителей с разными видами театра.

Сценарий внеклассного мероприятия «Волшебный мир театра».

Влетает Баба-яга на метле, исполняет небольшой танец, в конце танца находит театральный бинокль.

Баба-яга говорит, обращаясь к залу: Это что ж за штуковина диковинная? 300 лет живу, а такую в первый раз вижу? (*стоит и вертит бинокль, рассматривая его*).

Появляется Театрал: Мадам, как я рад, что вы нашли мой любимый театральный бинокль. (*пытается забрать бинокль, Баба-яга не отдаёт*)

Баба-яга: Ишь чего захотел! Сначала расскажи, что это, а потом уж я решу, нужна мне энта штука, али нет?

Театрал: В руках у вас – театральный бинокль. А нужен он, чтобы в театре смотреть разные спектакли, особенно, если сидишь далеко от сцены. Могу я теперь его забрать?

Баба-яга: Театр, театр– первый раз слышу! А вот, коли сведёшь меня туды посмотреть, так отдам энту диковинку!

Театрал: И свожу, и расскажу, ведь я – театрал (*песня театрала*):

Я – театрал мадам, а это значит, что знаю я о театре почти всё!

Ведь, театр—это жизнь и это счастье, А для меня театр – это всё!!!

Загадочное закулисье Всего милей на свете для меня.

Позвольте рассказать, мадам, о театре И вы его полюбите как я! (*уводит Бабу-ягу и сажает на лавочку*).

Театрал (*обращается к зрителям*): Ребята, а кто из вас знает, что такое Театр? (*ответы детей*). Театр – это очень удивительное место, где показывают спектакли, звучит музыка, стихи, где можно посмеяться и поплакать, где есть над чем задуматься... В театр приходят зрители и смотрят представления. А появился театр в Древней Греции (*выходят 4 мальчика, танцуют «Сиртаки» в древнегреческих масках комедии и трагедии, во время танца Театрал рассказывает*). Вот только актёрами в Древней Греции могли быть только мужчины (*танцоры снимают маски*). Они выступали в масках и исполняли также и женские роли. В Древней Греции представления шли иной раз по несколько дней. Зрители приходили на них, запасаясь продуктами. (*танец «Театр»*).

Баба - яга: Милок, так, когда ж мы в театр-то пойдём?

Театрал: Мадам, я выбираю, в какой Вас повести.

Баба-яга: Неужто их так много, театров-то?

Театрал и девочка (*песня*):

Театры разные бывают И чего в них только нет.

Здесь спектакли всем сыграют, Драму, оперу, балет.

Здесь на сцене можно встретить Разных кукол и зверей.

Театр очень любят дети Так пойдём туда скорей!

Театрал: Я приглашаю Вас в Драматический театр. (*Девочка выносит табличку «Драматический театр»*). Драматический театр - его называют разговорным. Драма – это действие. Сначала писатель пишет текст, артисты показывают действие по сюжету этого текста. Действия бывают разные: веселые - КОМЕДИИ, грустные – ТРАГЕДИИ. Приглашаю Вас посмотреть отрывок из сказки «Белоснежка». (*Отрывок из сказки «Белоснежка»*)

Баба-яга: Замечательно!

Театрал: Мы отправляемся в Театр оперы и балета. (*Девочка выносит табличку с названием*). В опере артисты передают сюжет произведения через пение. Называются эти песни – АРИИ. В балете сюжет артисты передают через движения в танце. Итак, мы – в опере! Послушайте отрывок из комической оперы «Лиса и медведь» (*исполняется отрывок из оперы*)

Баба-яга громко хлопает.

Театрал: Мадам, мы на представлении балета, искусства танца! Прославленная балерина Анастасия Зубова исполнит танец из балета «Щелкунчик» (*исполнение балетного номера юной балериной*).

Баба-яга хлопает.

Театрал: На сцене – артисты Эстрадного театра. (*Девочка выносит табличку*). Эстрада — вид зрелищного искусства, в котором короткие концертные номера одного или нескольких артистов (рассказчиков, певцов, куплетистов, танцоров, акробатов, фокусников и др.) составляют целостную программу. (*песня с танцем «Человечки сундучные», перед танцем занести картонный сундук*).

Баба-яга: Это чего там, в сундуке-то, вдруг богатства несметные? (*вынимает кукол*). Чур-чур меня!!! Что это?

Театрал: Это – кукольный театр. (*Девочка выносит табличку*). Театр кукол – это вид театрального зрелища, в котором действуют куклы, управляемые актёрами – кукловодами, обычно скрытыми от зрителей ширмой. Куклы различаются устройством и системой их управления. Артисты кукольного

театра – куклы. Они могут быть перчаточные, тростевые, ростовые. Прошу Вас, мадам, в кукольный театр (*отрывок из сказки*)

Баба-яга: Чего на белом свете-то не бывает!

Театрал: А сейчас, уважаемая Баба-яга, я хочу вас пригласить в школьный театр. Все артисты этого театра – обыкновенные школьники.

Баба-яга: Да неужели и в школе театр есть? Вот вернусь домой – лесной театр открою!

Театрал: Школьный театр представляет музыкальный спектакль по сказке Х.К.Андерсена «Дюймовочка».

Баба-яга: - Ох, ребяташки, ну и порадовали вы меня! А, приезжайте-ка в наш лес на гастроли!

Волшебница: - Спасибо, Баба-яга! Обязательно приедем! (*все дети уходят назад*).

Баба-яга (*обращается к театралу*): Ну, милоч, поводил ты меня по разным театрам. Память у меня уже не та стала! Напомни-ка, где я сегодня была.

Театрал: Хорошо, я напомню, а ребята помогут нам (*читает*): 1) Пьесы, комедии, драмы. На сцене – артисты смеются и плачут. На сцене ведут диалоги, беседы. Сюжет передают нам исторический. И всё это в театре - (Драматическом). 2) Как называется театр, где артисты исполняют свои роли с помощью танца? (Театр оперы и балета). 3) Как называется театр, где актеры не разговаривают, а поют? (Театр оперы). 4) Театр, главные артисты которого – куклы? (Кукольный театр). 5) Как называется театр, представление которого состоит из разных номеров? (эстрадный). Баба-яга: - Спасибо всем, а мне пора домой, лесной театр организовывать!

Театрал: - До скорой встречи в театре!

Финал (*выход всех участников*).

п.ғ.к. Мынжасарова М.Ж.
Абай атындағы ҚазҰПУ, Қазақстан

МАТЕМАТИКАЛЫҚ ИНДУКЦИЯ ӘДІСІНІҢ ЕРЕКШЕЛІГІ

Математикалық индукция жасалған қорытынды бірнеше дербес жағдайлар үшін дұрыс болса, дербес жағдайлар өте көп болғандықтан, олардың барлығын бірдей қарастыру мүмкін болмаса, бірақ сол қорытындының жалпы дұрыстығын қалайда білу керек болса, онда математикалық индукция әдісі қолданылады.

Индукция (латынша – қоздыру, тудыру) – дербес жеке түсініктер негізінде ақиқаттығы пайымдалатын жалпылама түсінік тұжырымдау.

Математикалық индукция – аксиомалар негізінде жалпы түсінік дәлелдеу әдісі.

Математикалық индукция принципі – натурал x параметріне тәуелді $A(x)$ түсінігі $A(1)$ үшін дәлелденген болса және кез келген n натурал сан үшін $A(n)$ пікірі де тура деп қабылданатын болжамнан $A(n+1)$ үшін де тура болатындығы дәлелденсе, онда $A(x)$ түсінігі x -тің барлық натурал мәні үшін орындалады[1].

Мектептің математика оқулықтарында математикалық индукция әдісін қолданып шығарылатын деңгейі бойынша күрделі есептер жиі кездеседі. Мұндай есептерді шығару оқушылардан ізденімпаздылықты, терең ойлануды, еңбекқорлықты, шыдамдылықты талап етеді және соған тәрбиелейді. Сонымен қатар, оқушылардың сандар тізбегі туралы түсініктері мен білімдері терең болуы қажет. Бұл есептерді математика пәнінен деңгейі жоғары оқушылармен олимпиадаға дайындық ретінде де қарастыруға болады. Мектептің математика курсына математикалық индукция тақырыбына ұсынылған есептерді шығару жолдарын қарастырайық.

№195. Математикалық индукция принципін қолданып төмендегі тұжырымдарды дәлелде[2]:

$$1^3 + 2^3 + 3^3 + \dots + n^3 = (1 + 2 + 3 + \dots + n)^2 = \frac{1}{4} n^2 (n + 1)^2$$

Дәлелдеуі:

1. $n = 1$ болса, онда $1^3 = \frac{1}{4} \cdot 1^2 \cdot (1+1)^2 = \frac{1}{4} \cdot 4 = 1$ тепе-теңдік орындалады;

2. $n = k$ үшін $1^3 + 2^3 + 3^3 + \dots + k^3 = \frac{1}{4} k^2 (k+1)^2$ тепе-теңдік орындалсын;

3. $n = k+1$ болғанда,

$$\begin{aligned} 1^3 + 2^3 + 3^3 + \dots + k^3 + (k+1)^3 &= \frac{1}{4} k^2 (k+1)^2 + (k+1)^3 = \frac{1}{4} (k+1)^2 \cdot (k^2 + 4(k+1)) = \\ &= \frac{1}{4} (k+1)^2 \cdot (k^2 + 4k + 4) = \frac{1}{4} (k+1)^2 \cdot (k+2)^2 \end{aligned}$$

Тепе-теңдіктің дұрыстығы дәлелденді.

$$1 + 2 + 3 + \dots + n = \frac{n(n+1)}{2}.$$

Дәлелдеуі:

$n=1$ болғанда $1 = \frac{1(1+1)}{2}$, $1 = 1$; Бұл тұжырым дұрыс деп ұйғарайық.

$$1 + 2 + 3 + \dots + n + (n+1) = \frac{(n+1)((n+1)+1)}{2} = \frac{(n+1)(n+2)}{2}$$

$$1 + 2 + 3 + \dots + n + (n+1) = \frac{n(n+1)}{2} + (n+1),$$

$$1 + 2 + 3 + \dots + (n+1) = \frac{n(n+1)}{2} + (n+1) = (n+1)\left(\frac{n}{2} + 1\right) = \frac{(n+1)(n+2)}{2}$$

Осылайша математикалық индукция принципі қолданып, бастапқы теңдік кез келген натурал сан n үшін дұрыс екенін дәлелдедік.

$$3) 1^2 + 2^2 + 3^2 + \dots + n^2 = \frac{n(n+1)(2n+1)}{6}.$$

Дәлелдеуі:

$$1. n=1 \text{ үшін ақиқат, } 1^2 = \frac{1(1+1)(2+1)}{6} = 1$$

2. $n=k$ үшін де ақиқат деп ұйғарамыз,

$$1^2 + 2^2 + 3^2 + \dots + k^2 = \frac{k(k+1)(2k+1)}{6}$$

3. $n = k+1$ үшін де ақиқаттығын дәлелдейміз.

$$1^2 + 2^2 + 3^2 + \dots + k^2 + (k+1)^2 = \frac{(k+1)(k+2)(2k+3)}{6}$$

Шынында

да

$$1^2 + 2^2 + 3^2 + \dots + k^2 + (k+1)^2 = \frac{(k+1)(2k+1)k}{6} + (k+1)^2 = \frac{k(k+1)(2k+1) + 6(k+1)^2}{6} =$$

$$= \frac{(k+1)(k+2)(2k+3)}{6}$$

Кез келген натурал сан n үшін ақиқат екені дәлелденді.

$$4) 1^3 + 2^3 + 3^3 + \dots + n^3 = \frac{n^2(n+1)^2}{4}$$

Дәлелдеуі:

$$n = 1 \text{ болғанда } 1^3 = \frac{1^2(1+1)^2}{4}, 1=1$$

$$1^3 + 2^3 + 3^3 + \dots + (n+1)^3 = \left[\frac{(n+1)(n+2)}{2} \right]^2.$$

$$1^3 + 2^3 + 3^3 + \dots n^3 + (n+1)^3 = \left[\frac{(n+1)(n+2)}{2} \right]^2,$$

$$1^3 + 2^3 + 3^3 + \dots n^3 + (n+1)^3 = \left[\frac{n(n+2)}{2} \right]^2 + (n+1)^3 = (n+1)^2 \left[\frac{n^2}{4} + (n+1) \right] =$$

$$\frac{(n+1)^2}{4} (n^2 + 4n + 4) = \frac{(n+1)^2(n+2)^2}{4} = \left[\frac{(n+1)(n+2)}{2} \right]^2$$

Әрине бұл алынған теңдік кез келген натурал сан n үшін дұрыс болып табылады.

Енді C тобының есептерін қарастырайық.

№197

$1 \cdot 2 + 2 \cdot 3 + 3 \cdot 4 + \dots + n(n+1)$ қосындысын табу керек.

Шешуі:

$$n(n+1) = n^2 + n.$$

$$1 \cdot (1+1) + 2 \cdot (2+1) + 3 \cdot (3+1) + \dots + n(n+1) = 1^2 + 1 + 2^2 + 2 + 3^2 + 3 + \dots + n^2 + n =$$

$$= 1^2 + 2^2 + 3^2 + \dots + n^2 + 1 + 2 + 3 + \dots + n, \text{ мұнда}$$

$$1^2 + 2^2 + 3^2 + \dots + n^2 = \frac{n(n+1)(2n+1)}{6} \quad \text{тепе-теңдігі} \quad \text{жоғарыда}$$

қарастырылған 3-мысалда математикалық индукция әдісімен дәлелденген, ал

$$1 + 2 + 3 + \dots + n = \frac{n(n+1)}{2}$$

Сонда

$$1^2 + 2^2 + 3^2 + \dots + n^2 + 1 + 2 + 3 + \dots + n = \frac{n(n+1)(2n+1)}{6} + \frac{n(n+1)}{2} =$$

$$= \frac{n(n+1)(2n+1) + 3n(n+1)}{6} = \frac{n(n+1)(2n+1+3)}{6} = \frac{n(n+1)(n+2)}{3}$$

№202 Натурал санның көрсетілген мәндері үшін төмендегі теңсіздікті дәлелде:

$$n > 1 \text{ болғанда, } \frac{1}{n+1} + \frac{1}{n+2} + \dots + \frac{1}{n+n} > \frac{13}{24} \text{ теңсіздігі орындалатынын}$$

дәлелдендер.

Дәлелдеуі: Математикалық индукция әдісін қолданамыз.

1. $n = 2$ болса, онда

$$\frac{1}{2+1} + \frac{1}{2+2} = \frac{1}{3} + \frac{1}{4} = \frac{4+3}{12} = \frac{7}{12} = \frac{14}{24},$$

$$\frac{14}{24} > \frac{13}{24} \text{ теңсіздік орындалады;}$$

2. $n = k$ үшін

$$\frac{1}{k+1} + \frac{1}{k+2} + \dots + \frac{1}{k+k} > \frac{13}{24} \text{ теңсіздігі орындалсын;}$$

3. $n = k+1$ болғанда,

$$\frac{1}{k+1+1} + \frac{1}{k+1+2} + \dots + \frac{1}{k+1+k-1} + \frac{1}{k+1+k} + \frac{1}{k+1+k+1} =$$

$$= \frac{1}{k+1} + \frac{1}{k+1+1} + \frac{1}{k+1+2} + \dots + \frac{1}{k+k} + \frac{1}{2k+1} + \frac{1}{2k+2} - \frac{1}{k+1}$$

$$\frac{1}{k+1} + \frac{1}{k+1+1} + \frac{1}{k+1+2} + \dots + \frac{1}{k+k} = S_k \text{ деп белгілеп,}$$

$$S_k + \frac{1}{2k+1} + \frac{1}{2k+2} - \frac{2 \cdot 1}{2(k+1)} = S_k + \frac{1}{2(2k+1)(k+1)} > \frac{13}{24}$$

Теңсіздік дәлелденді.

Жоғарыдағы қарастырылған мысалдар оқушылардың логикалық ойлауын дамытып қана қоймай, сонымен қатар математикалық сауаттылық оқулығында ұсынылған есептерді еркін шығаруға дайындық болады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. <https://kk.wikipedia.org/wiki/>

2. Шыныбеков Ә.Н. Алгебра: Жалпы білім беретін мектептің 9-сыныбына арналған оқулық. 3-басылымы. – Алматы: Атамұра, 2013. – 192 б.

Резюме

В данной статье рассматривается метод математической индукции. Описаны особенности метода математической индукции. Рассмотрены пути решения задач с использованием метода математической индукции.

Мынжасарова Л.Ж.

Алматы қаласындағы №26 мектептің бастауыш сынып мұғалімі, Қазақстан

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ БОЙЫНША ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНІН ОҚЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Жаңартылған білім беру бағдарламасының ең негізгі мақсаты – білім алушылардың оқу нәтижелерін жетілдіру болып табылады.

Жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша мұғалімдерге қойылатын талаптар:

- жаңартылған білім беру бағдарламасының құрылымын, мазмұнын және мақсаттарын білуі және түсінуі қажет;

- пән бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасына сәйкес келетін педагогикалық тәсілдерді қолдана білуі қажет;

- пән бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасындағы оқу мақсаттарына қол жеткізу мақсатында критериалды бағалау жүйесін түсінуі және қолдануы қажет.

Оқытудың жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша үшінші оқу жылы жұмыс жасаудамын. Мектепшілік озық тәжірибе тарату апталығында 3 «В» сыныбында жаратылыстану пәнінен «Дыбыс қалай пайда болады?» тақырыбында сабақ өткіздім.

«Жаратылыстану» пәнінің мақсаты - бастауыш сынып оқушыларын әрі қарай жаратылыстану ғылымы пәндерін (биология, химия, физика) меңгеруге дайындау, күнделікті өмірде (үйде, мектепте, табиғатта) көрген, бақылаған құбылыстары мен үдерістерді түсіндіру, сипаттау үшін алған білімдерін пайдалана білу дағдыларын қалыптастыру.

«Жаратылыстану» пәні мазмұнындағы деректер мен білімдер жүйесі оқушылардың қоршаған әлем туралы, атап айтқанда, әртүрлі денелер мен құбылыстар туралы алғашқы білімін қалыптастырады. Оқушының ғылыми-зерттеу дағдысын: сұрақ қою және сол сұраққа жауап табу, зерттеу жоспарын дайындау және болжам жасау, сұрақтарға жауап табу үшін зерттеулер жүргізу;

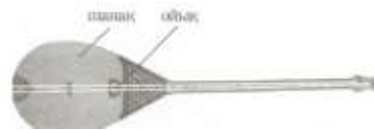
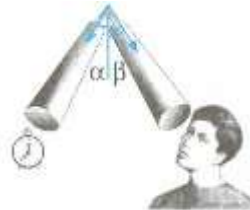
зерттеу нәтижесінде алынған мәліметтерді жинақтау, өңдеу және түсіндіру дағдыларын қалыптастыруға бағытталған. Сабақ барысында оқушылар қоршаған ортадағы нысандар мен құбылыстарды зерттей отырып, дыбыстар қандай болатынын анықтады және дыбыс шығаратын заттарды дыбыс қаттылығына қарай топтастырды.

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі:	Мектеп: № 26ЖББМ	
Күні: 17.04.2019ж	Мұғалімнің аты-жөні: Мыңжасарова Л.Ж.	
Сынып: 3«В»	Қатысқандар саны:	Қатыспағандар саны:
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	3.5.3.1 Дыбыс көзі мен қабылдағыш арасындағы дыбыс қаттылығының қашықтықтан тәуелділігін түсіндіру	
Сабақ мақсаттары	-дыбыс шығаратын заттарды дыбыс қаттылығына қарай топтастыру; -қоршаған ортадағы нысандар мен құбылыстарды зерттеуге қажетті жағдайлар мен оқушылардың жеке қасиеттерін анықтау.	
Күтілетін нәтиже	Тақырыпты түсіне отырып ойын жеткізе білу арқылы, тапсырмаларды дұрыс шешеді және практикада дұрыс пайдаланады/	
Бағалау критерилері	- дыбыстар қандай болатынын біледі; - қатты және бәсең дыбыстар қай жерде қажет екенін білетін болады.	
Сөздік қор	қатты дыбыс, бәсең дыбыс.	

Құндылықтарды дарыту	Ұжымшылдыққа тәрбиелеу, жауапкершілік, сыйластық, өзара түсіністік құндылықтарды қалыптастыру.	
Пәнаралық байланыстар	Дүниетану, музыка, АКТ сабақтарымен байланыс орнайды.	
Алдыңғы меңгерілген білім	Көлеңке қалай пайда болады?	
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақта жоспарланған іс-әрекет	Ресурстар
Сабақтың басы	Ұйымдастыру. (Ұ) Психологиялық дайындық Қайырлы күн, көздерім! Ояныңдар ма? (қабақтарын сипайды). Қайырлы күн, құлақтарым! Ояныңдар ма? (құлақтарын сипайды). Қайырлы күн, қолдарым! Ояныңдар ма? (қолдарымен шапалақтайды). Қайырлы күн, аяқтарым! Ояныңдар ма? (аяқпен жерді тебу). Қайырлы күн, мұғалім! Мен ояндым! (Күлімсіреп, мұғалімге қолдарын созады)	
Ой толғау	«Көлеңке театрының» көрінісі «Жетістік жолы» өткен сабаққа рефлексия жасау. Қалыптастырушы бағалау	<i>Қуырышақтар</i>
	«Дыбыстар әлеміне саяхат жасау» Көлік түрлері арқылы топқа бөлу.	<i>Көліктердің суреттері</i>

	1-топ. Ұшақпен саяхатқа шығады (ұшақтың дыбысын салады). 2-топ. Пойызбен (дыбысын салады). 3-топ. Автобуспен (дыбысын салады). 4-топ. Атпен (дыбысын салады). Ойын «Жасырын дыбыстар»	«Жасырын дыбыстар» ойыны
Сабак ортасы	ОМ таныстыру. -Дыбыс қалай таралады? -Дыбыстың сипаттамасы -Ауада, қатты денеде, суда дыбыстың таралуы -Дыбыстар қандай болатынын; -Қатты және бәсең дыбыстар қай жерде қажет екенін білетін боласың. <i>Белгілі бір жиіліктегі дыбыс толқынын тон деп атайды. Тон биіктігі тербеліс жиілігімен анықталады, яғни тербеліс жиілігі үлкен болса, тон да биігірек болады.</i> <i>Тембр – адамның дауысына немесе аспаптың үніне өзіндік бояу беретін дыбыстың сапасы.</i> <i>Интербелсенді тақтадан жануарлар мен құстардың дауысын қосу</i> <i>Шу - әр түрлі жиіліктегі дыбыстардың ретсіз қабаттасуы болып табылады.</i>	«Табиғи дыбыстар». Камертон, слайд

Акустикалық резонанс деп дыбыс тербелісі кезінде меншікті тербеліс жиіліктері сәйкес келетін құбылыс. Слайд: 8,9

Оқулықпен жұмыс.

(Ұ) Сабақтың сергіту сәті ретінде балалардың қозғалысы туралы өлеңнен бастау. Ойын ойнауды ұсыну.

Қане, бәріміз бейнелеп және айтып көрейік:

- Шегіртке қалай шырылдайды?
- Пойыз қалай жүреді?
- Барабанды ұрғанда қандай дыбыс шығады?
- Жылан қалай ысылдайды?
- Шыбын қалай гүжілдейді?
- Маса қалай ызыңдайды?
- Мәшинелер қалай сигнал береді?
- Мысық қалай мияулайды?
- Есек қалай ақырады?

Топпен жұмыс

Музыкалық
аспаптар

Микрофон,
рупор,
құлақ қап,

Сабақты қорытындылау	1-топ. Қазақша жыл санауды еске түсіру. Аңдар мен үй хайуанаттарының дауысы мен қимылын салады. 2-топ. Музыкалық аспаптар жайында айту, қандай дыбыс шығаратынын көрсету. «Ата толғау» күйін оркестрде ойнау. 3-топ. Бәсең, қатты дыбыстайтын заттарды жазып суреттерін салу. 4-топ. Дыбысты бәсеңдететін және қаттылататын құралдармен таныстыру. Карточкалармен жеке жұмыс. Оқушыларға жүргізілген тәжірибеден кейін дыбыстың қуатын анықтаулары керектігін ескертіңіз. Оқушыларға әр түрлі қаттылығы дыбыстар шығара алатын бірқатар заттарды (мысалы, музыкалық аспаптар, тұрмыстық заттар) ұсынып, олардан дыбыс шығаруды және шығатын дыбыстардың қуатын сипаттауды өтініңіз. Мысалы, дыбыс қатты, әлсіз, жуан, жіңішке. Сонымен қаттар естіген дыбыстардың қуатын салыстыруды талап етуге болады. Оқушылардың дыбыстың қуатын сипаттай алу дағдысын бағалаңыз. Дәптермен жұмыс. Өздерінің ойлап тапқан музыкалық аспабының суретін салу. «Кері микрофон» әдісімен. Бағдаршам әдісімен өзін-өзі бағалау.	фонендоскоп Карточка
-----------------------------	--	---------------------------------

Жартатылыстану пәнінің басқа пәндерден ерекшелігі оқушыларды тапсырманы өздігінен ізденіп орындауына және дұрыс тұжырым жасауына

бағыттайды, баланың ойлау қабілетін дамытып, ғылыммен айналысуына ұмтылдырады.

Пайдаланылған әдебиеттер

Жаратылыстану. Жалпы білім беретін мектептің 3-сыныбына арналған оқулық / Андриянова Т.А., Беркало В.Н., Жакупова Н.Ш. және басқалар. -2-бөлім. – Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, 2018. -88б. сур.

Резюме

В статье рассмотрены цели обновленной образовательной программы и требования к учителям. Определены особенности обучения естествознанию по обновленной образовательной программе. В качестве примера был представлен план урока естествознания.

Sociální pedagogika

Заркенова Л.С., Курманбай Д.С.

*Карагандинский государственный университет им.Е.А.Букетова, г. Караганда,
Казахстан*

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ВНИМАНИЯ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Одним из важных и актуальных вопросов образования, на сегодняшний день, являются вопросы обучения и воспитания учащихся начальных классов, особенно в условиях обновленного содержания обучения, это касается и детей с особыми образовательными потребностями, в число которых входят и дети с задержкой психического развития (ЗПР).

В рамках психолого-педагогического подхода накоплен достаточно большой материал, свидетельствующий о специфических особенностях детей с ЗПР, отличающих их с одной стороны, от детей с нормальным психическим развитием, а с другой стороны - от умственно отсталых детей. Первоначально проблеме задержки психического развития в своих исследованиях обосновали клиницисты. Термин «задержка психического развития» был предложен Г.Е. Сухаревой. Исследуемый феномен характеризуется, прежде всего, замедленным темпом психического развития, личностной незрелостью, негрубыми нарушениями познавательной деятельности, по структуре и количественным показателям отличающимися от олигофрении, с тенденцией к компенсации и обратному развитию. Задержка психического развития - парциальное недоразвитие высших психических функций, которое может, в отличие от олигофрении, носить временный характер и компенсироваться при коррекционном воздействии в детском или подростковом возрасте.

Задержка психического развития (ЗПР) - это такое нарушение нормального темпа психического развития, при котором ребенок, достигший школьного возраста, продолжает оставаться в кругу дошкольных, игровых интересов. Понятие «задержка» подчеркивает временной (несоответствие уровня развития возрасту) и вместе с тем временный характер отставания, который с возрастом преодолевается тем успешнее, чем раньше создаются

адекватные условия обучения и развития детей данной категории. Об этом отмечали и известные ученые как Власова, М. С. Певзнер, В. И. Лубовский, К.С.Лебединская [1]. Поэтому, в условиях обновленного содержания обучения, необходимо оказание коррекционной поддержки данной категории детей. Об этом говорится и в Законе Республики Казахстан «О социальной и медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями, принятый 11 июля 2002 года № 343-ІІ, который определяет формы и методы социальной, медико-педагогической коррекционной поддержки детей с ограниченными возможностями, направлен на создание эффективной системы помощи детям с недостатками в развитии, решение проблем, связанных с их воспитанием, обучением, трудовой и профессиональной подготовкой, профилактику детской инвалидности [2].

Одним из показателей при обучении и воспитании детей с ЗПР, который вызывает трудности в обучении, является процесс внимания. Именно внимание, является одним из важных показателей при оценке психического развития у детей младшего школьного возраста при поступлении в школу, в том числе и у детей с задержкой психического развития (ЗПР), особенно при обновленном содержании обучения. Учеными отмечается, что внимание влияет на повышение эффективности многих познавательных процессов: восприятие, память, мышление. Поэтому от того, насколько внимательны обучающиеся с ЗПР, будет зависеть их успешность в освоении ими начальной школьной образовательной программы. Учащиеся с ЗПР на уроках рассеяны, не могут работать более 10-15 минут, что вызывает реакцию раздражения, нежелание работать. У них ослабленное внимание к словесной информации, даже если повествование будет интересным, захватывающим. У учащихся с ЗПР снижена продуктивность запоминания и неустойчивость, большая сохранность произвольной памяти, по сравнению, с произвольной, заметное преобладание наглядной памяти над словесной, низкий уровень самоконтроля в процессе заучивания и воспроизведения, неумение организовать свою работу по заучиванию, недостаточная познавательная активность и целенаправленность при запоминании, неумение использовать приемы запоминания, нарушение кратковременной памяти, повышенная тормозимость под воздействием помех, быстрое забывание материала и низкая скорость запоминания.

Внимание же как психическое явление нашло свое отражение в трудах В.В.Богословского, Л.С.Выготского, П.Я.Гальперина, А.А.Люблинской, К.К.Платонова, Кузнецовой Л.В. [3], Тебеновой К.С., Каргина С.Т., Заркеновой Л.С., Рымхановой А.Р. [4, 5] и других авторов.

Без достаточной сформированности этой психической функции процесс обучения не возможен. Процесс овладения знаниями, умениями и навыками требует постоянного и эффективного самоконтроля детей, что возможно только при сформированности достаточно высокого уровня произвольного внимания. Как известно, у дошкольника преобладает непроизвольное внимание, оно же в первое время обучения преобладает и у младших школьников. Вот почему развитие произвольного внимания становится условием дальнейшей успешной учебной деятельности школьника, а, следовательно, и задачей первостепенной важности для учителя.

Развивающаяся произвольность внимания влияет и на развитие других свойств внимания, которые также еще очень несовершенны на первом году обучения [6].

Таким образом, младшие школьники с ЗПР характеризуются слабым интеллектуальным развитием, ограниченностью представлений, неумением контролировать свои действия, отсутствием интереса к учению, сниженной концентрацией внимания, ее неустойчивостью, недостаточным объемом внимания, сниженным распределением и переключением внимания. Учащиеся с ЗПР более импульсивны и рассеяны, часто отвлекаются на уроках [7]. Замедление нормального темпа психического созревания характеризуется и нарушениями в познавательной сфере, незрелостью эмоционально-волевой сферы, а также психофизиологической и личностной незрелостью, негрубыми нарушениями в развитии интеллекта.

Литература:

1. Емелина Д.А., Макаров И.В. Задержка темпа психического развития у детей (обзор литературных данных) //Обозрение психиатрии и медицинской психологии им.В.М.Бехтерева, 2011. - № 3. – С. 11-16.

2. Закон Республики Казахстан от 11 июля 2002 года № 343-ІІ «О социальной и медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями».

3. Рудик, П.А. Психология [Электронный ресурс] [Текст] / П.А. Рудик. – URL: http://2dip.su/список_литературы/78303/, 2016.

4. Тебенова К.С., Рымханова А.Р. Арнайы психология. – Алматы, 2011.

5. Тебенова К.С., Каргин С.Т., Заркенова Л.С. Основы инклюзивного образования.- Алматы, 2017.

6. Алферов А.Д. Психология развития школьника. Изд-во «Феникс». 2001.

7. Блинова, Л.Н. Диагностика и коррекция в образовании детей с задержкой психического развития (коррекционная школа) [Электронный ресурс] [Текст] / Л.Н. Блинова., 2016 – URL: <https://www.livelib.ru/book/1000008125>.

Заркенова Л.С., Абиляхайырова Б.Н.

*Карагандинский государственный университет им.Е.А.Букетова, г. Караганда,
Казахстан*

РАЗВИТИЕ ПАМЯТИ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Современные общественно-политические и социально-экономические условия в Казахстане способствуют устойчивому развитию системы обеспечения интеллектуального, личностного и физического развития ребенка в дошкольном возрасте. Основные принципы и приоритеты развития казахстанского дошкольного воспитания и обучения определены в Законе Республики Казахстан «Об образовании» (2007) [1]. Это касается не только нормально развивающихся детей, но и детей с особыми образовательными потребностями, в частности детей с задержкой психического развития (ЗПР).

Елбасы Республики Казахстан Н.А.Назарбаев в своем Послании народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» связывает благополучие Казахстана с модернизацией образования, с «улучшением качества всех звеньев национального образования». Особый акцент Елбасы сделал на развитии дошкольного образования, на усилении внимания к лицам с ограниченными возможностями [2].

Целенаправленное систематическое дошкольное воспитание и обучение имеет важное значение для развития психики ребенка и последующего обучения в школе, особенно, на сегодняшний день, когда дети в школах обучаются по обновленному содержанию обучения. Полноценное усвоение детьми школьной программы во многом обусловлено уровнем их интеллектуального развития. Не случайно пристальное внимание психологов, педагогов, дефектологов направлено на углубленное изучение детей, имеющих задержку психического развития (ЗПР). Накоплен определённый опыт работы по организации коррекционно-развивающей помощи дошкольникам с ЗПР в условиях специального детского сада (У.В. Ульенкова, Н.Ю.Борякова). Преобразования познавательной сферы, происходящие в дошкольном возрасте, имеют

чрезвычайно важное значение для дальнейшего полноценного развития психики. Великий русский физиолог и психолог И.М.Сеченов писал, что краеугольным камнем психического развития ребёнка является память. Благодаря памяти ребёнок фиксирует и обобщает прошлый опыт, приобретает знания и умения. Без памяти невозможно формирование личности человека, так как без суммирования прошлого опыта не может возникнуть единства способов поведения и определенной системы отношений к окружающему миру [3].

Категория детей с ЗПР полиморфна. Психологическая структура задержек в психическом развитии в дошкольном возрасте сложна. У детей с ЗПР нет грубого органического поражения мозга. На первый план выступают симптомы возрастного недоразвития, несформированности тех или других психических функций, слабость произвольной регуляции поведения. При ЗПР затруднен процесс формирования высших психических функций, страдает личностное развитие ребёнка, не в полной мере реализуются возрастные возможности.

Как мы уже говорили в условиях обновленного содержания обучения, к числу из актуальных проблем следует отнести и проблему исследования одной из важнейших психических функций – памяти. Память одна из важнейших психических функций. Она лежит в основе формирования индивидуального опыта человека, его речи, мышления, эмоций, двигательных навыков. Память обеспечивает накопление знаний, необходимых для успешной и продуктивной работы, является неременным условием обучения и развития индивида, становления его личности. Роль памяти в развитии ребенка огромна. Усвоение знаний об окружающем мире и о самом себе, овладение нормами поведения, приобретение умений, навыков, привычек - все это связано с работой памяти. Особенно большие требования к памяти ребенка предъявляет школьное обучение. Систематическое, целенаправленное овладение знаниями и навыками, предусмотренными школьной программой, предполагает определенный уровень развития памяти детей, в том числе и произвольной, логической памяти ребенка, т. е. памяти, основанной на понимании, на специальной мыслительной обработке материала в целях его запоминания и воспроизведения [4]. Поэтому для успешного обучения в современной школе, необходимо больше внимания уделять на развитие психических процессов, в частности, памяти еще в дошкольном возрасте.

Особенности развития памяти дошкольников с задержкой психического развития изучались и изучаются многими учеными как Т.В.Егоровой, В.И.Лубовским, Т.А.Власовой, К.С.Лебединской, В.Л.Подобед, М.С. Певзнер, Кузнецовой Л.В., Тебеновой К.С., Рымхановой А.Р. [5] и другими, тем не менее этот вопрос до сих пор актуален и требует дальнейшего изучения, особенно в условиях развития инновационной технологии, обновленного содержания обучения. Клинические и психолого-педагогические данные свидетельствуют о том, что отклонения в развитии памяти является характерным признаком задержки психического развития. К специфическим особенностям памяти детей с ЗПР можно отнести: снижение объема памяти и скорости запоминания; произвольное запоминание менее продуктивно, чем в норме; механизм памяти характеризуется снижением продуктивности первых попыток запоминания; преобладание наглядной памяти над словесной; снижение произвольной памяти; нарушение механической памяти. Причины нарушения памяти у детей с задержкой психического развития обусловлены как различными клиническими факторами (последствия перенесенных церебральных и соматических заболеваний, замедленный темп созревания тех или иных областей мозга, нарушения нейродинамики), так и психолого-педагогическими факторами [6].

Таким образом, память детей с ЗПР отличается качественным своеобразием, при этом выраженность дефекта зависит от генеза задержки психического развития. В первую очередь у детей ограничен объём памяти и снижена прочность запоминания. Характерна неточность и быстрая утеря информации. В наибольшей степени страдает произвольное запоминание. Несмотря на наличие значительного круга нарушений, дети дошкольного возраста с задержкой психического развития обладают достаточно высокими потенциальными возможностями интеллектуального развития. При целенаправленной коррекционной работе можно в существенной мере повысить уровень развития памяти у детей, что позволит в дальнейшем успешное обучение их в школе.

Литература:

1. Закон РК «Об образовании» (№ 319-III от 27 июня 2007 года).
2. Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» (17 января 2014 г.).
3. Возрастная и педагогическая психология: Хрестоматия. / Сост. И. В. Дубровина, А. М. Прихожан, В. В. Зацепин. – М.: Академия, 2008.
4. Айсмонкас, Б. Б. Общая психология: Б. Б. Айсмонкас. М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. - 288 с.
5. Тебенова К. С., Рымханова А. Р. Арнайы психология. – Алматы, 2011.
6. Основы специальной психологии: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Л. В. Кузнецова, Л. И. Переслени, Л. И. Солнцева и др.; Под ред. Л. В. Кузнецовой. — М.: Академия, 2002. — 480 с.

PSYCHOLOGIE A SOCIOLOGIE

Pedagogická psychologie

Муханова О.М.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ

Об'єктивними умовами розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця є:

- потреба у фахівцях, що володіють високим рівнем іншомовної комунікативної компетентності;
- виховання готовності фахівця до особистісно-професійного розвитку і самовдосконалення в області міжкультурної комунікації;
- створення науково-методологічної бази становлення іншомовної комунікативної компетентності, що дозволяє реалізувати навчально-методичні програми та розвиваючі тренінги;
- створення іншомовної розвиваючого середовища як в рамках соціокультурної і професійної діяльності, так і в ситуаціях професійного навчання;
- особлива організація навчального процесу, що передбачає введення діагностичних і активних форм занять;
- організація освітнього процесу, що стимулює розвиток творчості в області міжкультурної комунікації.

До суб'єктивних умов відносяться: природні і індивідуальні характеристики майбутнього фахівця; особистісні характеристики, значимі з точки зору міжкультурної комунікації; діяльні характеристики, специфічні навички та компетенції, значимі для міжкультурної взаємодії.

Об'єктивними, суб'єктивними і об'єктивно-суб'єктивно-тимчасовими факторами ефективності становлення іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця є:

- об'єктивні чинники, що визначають особистісні і професійно значущі якості та, відповідно, технології формування і становлення іншомовної комунікативної компетентності, використання матеріальних і технічних засобів її формування; характеристики освіти, що забезпечують відповідність іншомовної комунікативної компетентності соціальних, і соціально-психологічних майбутнього фахівця;

- суб'єктивні чинники - рівень комунікативних та пізнавальних здібностей особистості, актуалізація потреби майбутнього фахівця в становленні іншомовної комунікативної компетентності; оволодіння іншомовними компетенціями, необхідними для становлення іншомовної комунікативної компетентності;

- об'єктивно-суб'єктивно-тимчасові чинники, що визначають становлення іншомовної комунікативної компетентності фахівця в залежності від типу інтелекту, професійно значущих якостей, життєвої та професійної ситуації.

При організації комунікації на заняттях викладачеві необхідно враховувати наступні основні умови або передумови її успішного здійснення:

1. Створення сприятливого психологічного клімату. Для активізації процесу комунікації на занятті необхідно зняти у студентів мовний бар'єр, причинами якого можуть бути страх перед викладачем, однокурсниками, незнайомій ситуацією і т. д. Необхідно створення довірчих і доброзичливих відносин між усіма учасниками навчального процесу.

2. Формування загальної комунікативної компетентності. Під загальною комунікативною компетентністю розуміється «узагальнююче комунікативне властивість особистості, що включає розвинені комунікативні здібності і сформовані вміння і навички міжособистісного спілкування, знання про основні його закономірності та правила», що сприяють успішному спілкуванню. Це вміння вступати в бесіду, налагоджувати контакти, вести дискусію, слухати співрозмовників і поважати їх думку, висловлювати свою точку зору, вирішувати конфлікти і т. д. Відсутність цих знань, умінь і навичок буде перешкодою успішної організації спілкування на занятті;

3. Формування іншомовної комунікативної компетентності. Іншомовна комунікативна компетентність складається з мовної (лінгвістичної або

граматичної) компетенції, мовної (прагматичної або стратегічної) компетенції, соціолінгвістичної та соціокультурної компетенцій [2]. Мовна компетенція передбачає наявність знань про систему мови, його основних аспектах (лексичі, граматичі, фонетичі). Мовна компетенція включає в себе вміння вибудовувати висловлювання відповідно до заданих ситуаціями спілкування

4. Формування комунікативної мотивації. Мотивація є важливим джерелом активності людини в будь-якій діяльності, в тому числі і мовній. Метою викладача є формування у студентів потреб і інтересу до іншомовної комунікації. При виборі мотивів необхідно враховувати психологічні, вікові та індивідуальні особливості учнів

Література:

1. Гринчишин О.М Науково-теоретичні основи побудови моделі мотивації оволодіння іноземною мовою // Збірник наукових праць ІІ АПН України “Проблеми загальної та педагогічної психології”. – Т.V. – Ч.1. – 2003. – С. 56-60.
2. Гринюк Г. А. Етапи формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів економічних спеціальностей / Гринюк Г. А., Семенчук Ю. О // Іноземні мови. – 2006. – №2. – с. 22–27.
3. Кузнєцова О.О. Психологічні особливості розвитку іноземного мовлення студентів у немовних вузах: дис. канд. психол. наук: 19.00.07/ О.О.Кузнєцова. – Острог.-К., 1998. – 160с.
4. Лозова Ольга Миколаївна Психологічні аспекти засвоєння іноземної мови: Навчально-методичний посібник.–К.: , 2010.–143с.

Шепелєва О.В.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ

Актуальність проблеми визначається соціальним замовленням суспільства на підготовку сучасного фахівця немовного профілю як активного суб'єкта навчально-пізнавальної та майбутньої професійної діяльності, що володіє багатофункціональними вміннями, професійною мобільністю і конкурентоспроможністю на сучасному і перспективному ринку праці.

Основним завданням в галузі навчання іноземним мовам в немовному виші є завдання максимального наближення програмних цілей навчання до професійно-орієнтованих результатів оволодіння іноземною мовою студентами, їх уміння сприймати, інтерпретувати комунікативні іншомовні тексти і адекватно вступати в різні форми мовленнєвої взаємодії.

Разом з тим, вивчення психолого-педагогічної, методичної, філософської, лінгвістичної літератури свідчить про те, що в масовій практиці залишаються недостатньо розробленими методологічні та технологічні аспекти розвитку мовленнєвої взаємодії суб'єктів навчання в умовах іншомовної підготовки в немовних ВНЗ.

Серед основних тенденцій розвитку технологій навчання іноземним мовам на сучасному етапі можна відзначити наступні: підсилення диференціації методів, прийомів і змісту навчання, в залежності від цілей і від особливостей контингенту учнів; посилення ролі взаємодії і мовної активності учнів; використання в навчальному процесі психічних станів; застосування в навчанні нових технічних засобів; інтеграція елементів різних технологій в сучасні системи навчання.

Специфіку іншомовної комунікативної компетентності фахівця визначає трирівнева структура: перший рівень утворюють спеціальна діяльнісна і соціокультурна компетентність як загальні види компетентності, що містять професійно важливі якості та типи професійної поведінки; другий рівень -

лінгвістична, інформаційна, когнітивна, прагматична і лінгвокультурна компетентності як діяльні знання мови; третій рівень - професійно орієнтовані іншомовні структури як засоби вираження смислових відносин і зв'язків, активно застосовуються в професійному спілкуванні для вирішення комунікативних завдань.

Когнітивна складова мовної компетентності студентів передбачає оптимальність відбору змісту мовної діяльності і засобів комунікативної взаємодії, володіння комунікативною стратегією висловлювання, адаптацію мовних процесів до умов конкретної мовної ситуації, вміння розуміти інформацію співвідносити її з конкретною ситуацією спілкування, вміння забезпечити розуміння: стежити за логікою викладу, осмислювати мовні форми, вміння вирішувати проблему нестачі слів за допомогою пояснення понять.

Прагматична компетентність полягає в здатності конструювати та організовувати хід комунікативного акту: враховувати контекстуальну доречність мовних одиниць для реалізації конкретної комунікативної функції; відповідність тезаурусних структур особливостям ситуації і ролі; вміння оцінити ситуацію спілкування, планувати і будувати мовне висловлювання, дотримуючись синхронності спілкування, стиль і комунікативні якості мови відповідно до поставленої мети; вміння пояснювати, доводити, переконувати, відстоювати свою точку зору, заперечувати, задавати питання.

Лінгвокультурна компетентність передбачає володіння комунікативною поведінкою з урахуванням норм і традицій спілкування народу, професійної та ділової етики, здатність прояви емпатії, вміння використовувати стійкі мовні формули спілкування відповідно до комунікативної сфери, ситуації, рольових відносин і комунікативної установки; вміння почати, підтримати і закінчити розмову; вміння висловити інтерес до співрозмовника; вміння викликати потрібну реакцію (інтелектуальну, вольову, емоційну та ін.), згладити конфліктну ситуацію; вміння вирішувати проблему нестачі слів з допомогою міміки і жестів.

Розвиток самосвідомості студентів як носіїв певної культури, формування особистісної та комунікативної сфер значно розширює проблему і стає полем для докладання спільних зусиль педагогів, психологів, лінгвістів. Відзначимо, що вихідним моментом є створення і підтримка у студентів мотиваційної складової оволодіння комунікативною культурою. Комплексний і узгоджений підхід до

освоєння різних знакових систем (мов) відкриває нові можливості вдосконалення професійної підготовки в системі вищої освіти.

Література:

1. Лозова Ольга Миколаївна Психологічні аспекти засвоєння іноземної мови: Навчально-методичний посібник.—К.: , 2010.—143с.

2. Ключковська І.М. Інноваційні підходи у викладанні іноземних мов у вищих технічних навчальних закладах// Сучасні проблеми лінгвістики та навчання іноземних мов у контексті Болонського процесу. – К.: Знання, 2005.— С.67-69.

3. Кузнєцова О.О. Психологічні особливості розвитку іноземного мовлення студентів у немовних вузах: дис. канд. психол. наук: 19.00.07/ О.О.Кузнєцова. – Острог.-К., 1998. – 160с.

4.Скуратівська М.О. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов. <http://intkonf.org/skurativska-mo-suchasni-metodi-ta-tehnologiyi-vikladannya-inozemnih-mov-u-vischiy-shkoli-ukrayini/>

250922

251404

251775

251906

251907

251922

251933

252107

252110

252123

252125

252169

252186

252227

252229

252232

252239

252242

252145

252289

252168

252176

CONTENTS
PEDAGOGICKÉ VĚDY

Strategické směry reformy vzdělávacího systému

Королев Р. А., Чжан Е. Е. ПУТИ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО САМОСОЗНАНИЯ МОЛОДЁЖИ В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	3
---	----------

Moderní metody výuky

Абдыкадыров А.О. «КӨРКЕМ ЕҢБЕК» ПӘНІ БОЙЫНША СЫНЫПТАН ТЫС ЖҰМЫСТАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ МӘНІ.....	9
СЕРИКОВА.А.С., БАТЫРБЕКОВА М.К., АТА-АНАНЫҢ БЕДЕЛІ БАЛАҒА ҰЛГІ-ӨНЕГЕ.....	13
Оразаева Л.І, Мамеджанова Н ИНФОРМАТИКА КУРСЫ БОЙЫНША ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫҚ ОЙЫН ТҮРІНДЕГІ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ЖАСАУ ӘДІСТЕРІ МЕН ТӘСІЛДЕРІ.....	20
Оразаева Л.І, Тайджанова З АШЫҚ ТЕСТ ТАПСЫРМАСЫН ЖАСАУ ӘДІСТЕРІ МЕН ТӘСІЛДЕРІ.....	26
Янкова Т.М., Квасных Г.С., Барановская О.М. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕНИЯ СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ.....	32
Фомина В.В., Косынцева А.В. QUESTION IS ABOUT METHOD APPROACHES IN THE POLYLINGUAL COMPONENT.....	35
Кучикова К.С. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНЫХ ФОРМ РАБОТЫ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ.....	38
Стасів Н.І., Фелестин В.Р. ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ОСНОВНИХ ВЕЛИЧИН У ПОЧАТКОВОМУ КУРСІ МАТЕМАТИКИ.....	41
Иванова Е.В., Перминова Н.М. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА ПРОЕКТОВ НА УРОКАХ ПОЗНАНИЯ МИРА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ.....	44
Иванова Е.В., Перминова Н.М. ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ОРФОГРАФИЧЕСКИХ НАВЫКОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ.....	49

Муханова О.М. ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ РОБОТИ З ТЕКСТОМ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	54
Тазабекова А.С. БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖҰМЫСЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ	57
Садуахасова М.Б., Кенжемуратова С. ЖАҢА СЕРПІЛІС-«ҮШ ТҰҒЫРЛЫ ТІЛ»... 	63
Касенова М.Т., Баубаева А.У., Какимова А.К. МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ЗЕЙІНІН ДАМУДА ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	66
Тамбовцева О.Ф., Петрова О.А. ОБОБЩЕНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОПЫТА ПО ТЕМЕ «ВОЛШЕБНЫЙ МИР ТЕАТРА».....	69
Мынжасарова М.Ж. МАТЕМАТИКАЛЫҚ ИНДУКЦИЯ ӘДІСІНІҢ ЕРЕКШЕЛІГІ	73
Мынжасарова Л.Ж. ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ БОЙЫНША ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНІН ОҚЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	78

Sociální pedagogika

Заркенова Л.С., Курманбай Д.С. ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ВНИМАНИЯ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	85
Заркенова Л.С., Абильхайырова Б.Н. РАЗВИТИЕ ПАМЯТИ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ.....	89

PSYCHOLOGIE A SOCIOLOGIE

Pedagogická psychologie

Муханова О.М. ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ	93
Шепелєва О.В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ	96
CONTENTS.....	99